

HIND 40 MARKA

ÜLIÕPILASLEHT NR. 2/3

SOOME NUMBER

TARTU SOOME-EESTI ÜLIÕPILASKLUBI

TOIMETUSEL

TARTUS, 1. MÄRTSIL 1922

SISU:

M. P.: Kaljurannale.

A. M. Tallgren: Mõtteid.

Hilja Kettunen: * * *

Aug. Anni: Soome-Eesti lähenemise sihtjoontest. (Pooleli).

R. af Hällström: Nüüdisaja Soome kirjandusest.

— i: Imatra laul.

Richard Janno: Soome ülikool ja üliõpilaskond.

Oskar Kallas: Isiklikka mälestusi.

H. Mora: Soome-Eesti üliõpilasklubi Tartus.

Elsa Eklund: Helsingi Eesti-Soome Üliõpilasklubi.

H. M.: Soome „Ylioppilaslehti“ Eesti-Soome Üliõpilasklubi number.

Eesti-Soome-Ungari üliõpilasühing.

Üliõpilasmärgi kavandite valmistamise võistlus.

Ruumi puudusel on mitmed artiklid välja jäänud; need ilmuvad järgmises „Üliõpilaslehe“ numbris.

Kaljurannale.

1.

Jo hilissügistuuled vermeid näkku löid,
Jääkibemeid jo pildus alla tuhkjast pilveäär —
Mind kaljust raiut laened sinu randa tõid.

Kui hoovas vastu hurmav-õudne atmosfäär,
Õud, külmus, tundmatus löid hinge, südant sõid —
Vaid udus, vabrikuitsus uinus kaljukäär.

Mull' tollimaja ütles esimesi tervitusi.

2.

Kuid naersin varsti õudust, muutus ilm,
Kui teise koju olin sattund teadmata —
Mind võttis vastu sõbra käsi, silm!

Ei kunagi noid hetki unustada saa!
Mul aina silme ees see aeg, kui kinofilm.
Teist Kaivopuisto lööl las' aina laksuta!

Mull' valgemütsi sinilill tõi viimseid tervitusi.

12. V. 21.

M. P.

Mõtteid.¹⁾

Kui nende ridade kirjutaja oli noor üliõpilane, jagunesid meie noorte ilmavaated pääasjalikult kahe suure aate põhjal kahte eri suuna, milledest üht tahaksin nimetada lähidalt rahvuslikuks, teist rahvusvaheliseks. Nende kahe sõna raamidesse, mis kergesti tajutavad, kuid ligemalt määritlematult hõlpsasti valesümboostetavadki, mahub tubli hulk erinevaid nähtusi. Esimene andis ehk kindlama põhja, pidas tugevamini kinni tegelikust elust, teine viis intellektualismi, estetismi, teatud viisil eurooplusse. Räägin muidugi ainult, nagu inglane ütelda

1) 1911. Soome numbris on autorite kirjaviis vastavalt „Üliõpilaslehe“ omale muudatuse jäetud. Üliõpl. Toimkond.

armastab, in short, siis tugevasti üldistades. Minule, tol ajal „internatsionalistile,“ tundus olevat sõnadel „rahvus“ ja „rahvuslik“ fanfaari heli, see oli kui sõjaprasu, märk, mis pani kuulja soomusrüüdi võitluses poolt või vastu. Mäletan, millist tähelepanu ja elavat mõtetevahetust äratas meie siis silmapaistvama ajakirja „Valvoja“ ankeet a. 1905 rahvusaatest, mis paljudele oli igasugusest kahtlusest vabaks aksioomiks, ja selle kahjudest ning kasudest. Ja siiski tundub nüüd, et küsimust rahvusaatest ei saa otsustada lihtsa poolt- või vastuhääletamisega. Rahvusaade on agressiivne, kuid see on ühtlasi ka kõrge positiivne võim, nii positiivne, et see tõelikult on üks kindlamaist ja väärtuslikumaist kultuuri tegureist. Temal on neid nägematuid võime, millede olemasolu näitavad ainult paljud ainuüksi temal põhjenevad saavutused. Ja on vana seadus, et olematust ei saa sündida midagi tõsiolulist, ex nihilo nihil fit.

Säärased mõtted tulevad meele minul, kes ma poolväljamaalasena asun Eestis, kus parajasti uut ehitatakse ja kus on tarvilik iga kultuuri jõud, mis virgutab positiivsele tööle, ajal, mil nõutakse just positiivseid saavutusi ja mil pole enam usku Prantsuse revolutsiooni kenadesse lööksõnadesse inimesele omasest õigusest vabaks ja iseseisvaks eluks, ajal, mil siis Vene revolutsiooniga esile tõusnud sama mõtte laiendat kujul, mõtte sama loomulikust rahvaste enesemääramise õigusest võib õigustetuks lugeda ainult siis, kui nõudmist toetavad tõestused positiivsest individuaalsest elukõpsusest.

Rahvusaade, maa ja rahva armastus, pole loomuomane ega sünnipärane tunne, nagu armastus mehe ja naise, laste ja vanemate vahel. Samuti kui rahvus on hariduse ja mitte looduse toode, on rahvusteadvus ühiskonnast riigi saavutus. Rahvaliidme mõiste tuletub ühiskonnast, nii siis on küsimus isiku suhtumisest seltskonda ja mitte vastuoksa. Nii pole ka ime, et küsimus rahvustundest on uus, ajalooline. Uue aja algul sündind rahvusriigid olid dünastilisele alusele rajatud värstiriigid. Nende iseloom muutus seda mööda, kuidas riigi ülesanded kasvasid. Ühine saatus, ühine keel, ühine kultuur, eriti kirjandus, on loond rahvusmõiste, mis on demokraatlik nii palju, et ta eeldab võimalikult laiaulatuslikku iseseisvat loovat tööd, millest ei tõrjuta eemale kedagi, millest osa võtta kõigile võimalus avaneb.

Meil Soomes tõusis rahvuslik ärkamine just osalt tahtmisest näidata Euroopa kultuurmaile, et meie jõud kätinivad aktiivseks kultuuritööks, millest kasu muilegi. See siht virgutab M. A. Castrèni, kui see 1840-ndail aastail rändas uraal-altai rahvaste keskel Aasia tundrais. Ta pidas kõiki neid rahvaid soome soo hõimudeks ja soovis näidata, et üks selle soo rahvaist oli ju nii kaugele arenend, et suutis teha tööd oma soo mineviku ja tõuomaduste selgitamiseks. Nii pidi see võtma omale ülesande, millest teised rahvad oleksid vabastet ja mis oma korda pidi äratama viimastes austamist ja lugupidamist töötegijate vastu.

Castrèni kuningamõtte oli sündind rahvustundest, ja hilisemaid resultaate vaadeldes selgub, kui suurepärase oma tagajärgede poolest, kui rikas ja viljakas oli see julge romantiku udupilt. Teerajaja jälgedes sammusid pärast selle surma teised mehed, kes tõesti on

teostand Castrèni mõtte ja on teind Soome soome-ugrilastesse puutuvate uurimiste keskkohaks. Kõik töö, mis sel alal tehtud, on positiivne ehk agressiivne, ja järjest uusi ülesandeid, uusi kavatsusi on kasvand vanale alusele, aina lisa tuues kultuuri päranduse salve mille asutas Castrèn. Ja väike pole olnud selle töö tähtsus Soome tuntuks ja tunnustetuks tegemisel ringkondades, millede käes Euroopa saatus.

Rahvustunde positiivse jõu tõenduseks pole tarvis võtta ainult ajaloolisi näitusi. Me teame, kuidas eriliselt soe tundmus täidab südame — eriti väljamaal viibides — kui näeme või kuuleme oma maa meeste kuulsaist tegudest ja saavutustest, milledel on suurem tähtsus kui ainult kohaline. Teiselt poolt on piinlik olla, kui ilmsiks tuleb asjaolusid, mis on häbiks maale ja rahvale. Ja mõlemail juhtumusil saab lisa tööjõud, saab lisa iga isikule ülitarviline psüükiline põletisaine.

Kõik need sidumatud mõtted kannan üle soomlasena ka eesti rahva kohta, kes soomlasele keele ja vere seisukohalt on hõimudest esimene. Ma ei kahtle, et siingi positiivne rahvustunne on sobivaks elektriiks, millega saaks laadida elektripatareid valguse ja tööjõu tõstmiseks. Ka siin ehk kõlbab see kuningamõtteks, nagu Castrènil. Enne kui Eesti iseseisva kultuuritööga ei näita, et ta suudab pakkuda teistele positiivist kasu — teaduses, kunstis, kirjanduses, spordis või muul mitteigapäevasele elule möödapääsmatul tegevusalal — enne ei tunta ega tunnusteta teda. Ja meil endil ärgu olgu kahtlust, et suudame midagi pakkuda teistele. Samuti kui Castrèni usk põhjenes Kalevalal, mille soome rahvas oli loond, andes sellega tõenduse oma andekusest, võib ka eestlase usk tugida sellele imestamisväärilisele rahvaluule varandusele ja rahvakunsti rikkusele, mis tingimata tõestavad selle rahva võrratuma andekuse. Mina muulasena ei kahtle, et see rahvas ja üksikud temast suudavad suurt korda saata. Nüüd oleks vaid tarvis äratada õhkkond ja mõtteviis, mis manaks esile peidetud jõud. Selleks ei ole tarvis haiglast vaenu õhutamist. Me austame naabrite püüdeid, ja eestlane vaevalt langeb rahvuslikku vaenu, mis Soome lahe põhjakaldal pole kahjuks tundmatu.

Rahvuslik tunne pole kindel, püsiv, vaid muutub ja areneb. See ei ole fetiš, ebajumal, vaid on leht, millele võib lisada täiendusi. Teda luuakse ja moodustetakse, sest tõeliselt oli näituseks siin maa ja rahvuse mõiste erisugune ärkamisajal ja Noor-Eesti ajal, erisugune enne ilmasõda ja nüüd. Miks ei võiks see ikka edasi areneda ja muutuda? Ma mõtlen, see võiks mahutada endasse mitte ainult Eesti, vaid Eesti-Soome. Õeldust peaks selge olema, et ma siin üles ei taha võtta küsimust mingi panfennismist á la pangermanism ega agressiivsest rahvuspoliitikast, vaid rahvuse mõiste ekstensioonist, laiendamisest. Meil kummalgi pool Soome lahte on põhjust rõõmsad olla kõigest positiivsest, mis Eestis või Soomes saavutatakse. See lisab meile julgust ja seda käsitust kultuurikõlbulikkusest, mis on tarvilik meile võõras Euroopas, et vallutaksime endalegi „koha päikesepaistes.“

A. M. Tallgren.

Nüüd on suur otsimisaeg, mis ajalugu on annud soomesoo rahvaile. Iga töö, ka väikseim, mis nüüd tehakse soome hõimude üksteisele lähendamiseks, on tallelepandud kapital, mis protsente kasvatab tulevikarvele. See töö, mis nüüd jäetakse tegemata, võib tulevikus nõuda mitmekordist energiat. Iga võimalus, mis nüüd jäetakse tarvitamata, on neid hooletuse pattusid, mille eest järelpõlvel on õigus nõuda meid vastutusele. Ärgu miski negatiivne jõud — kergemeelsus, kitsarinnalisus või omakasupüüd — eksitagu meid, soomlasi ja eestlasi, neid võimalusi kasutamata jätmast. Vaade kaugele tulevikku, et võiksime tõusta üle momendi väiklaste püüete!

Hilja Kettunen.

Soome-Eesti lähenemise sihtjoontest.

Üks kõige elavamalt, kuigi harilikult väga pääliskaudselt, käsitet vaidlusaineist meie kultuurisihitluses on kahtlemata olnud „Soome küsimus“. Kuigi juba enamasti ollakse üle saand ärkamisaegsest lilletsevast romantismist ja viimse tagajärjel mõnel pool tekkind reaktsiooni enam nii kiiresti omi eitavaid otsusi ei tee, on siiski siin arvamiste lahkuminekuid praegugi veel üsna suuri. Kuid nagu see meil harilikult ikka on, pole ka need arvamised mitte nii palju sündind asjas endas juurdlemisest, küsimuse kui niisuguse lähendamisest, vaid tihti üsna juhuslikult ja pinnapäälselt, mingi sümpaatia või antipaatia mõjul. Ei ole meil peagu kunagi (paar üksikut nooreestlast välja arvatud), süvenetud üksikasjalisemalt analüseerima Soome ja Eesti lähenemise vajadusi, sihte ja abinõusid, ei ole pidukõnede stiilist palju laskutud mõõtma selle lähenemise tarviduse määra ja läbiviigi võimalusi, ei ole üldse palju käsitet seda küsimust kogu tema ulatuses ega laiemais, julgemais joontes. Isegi viimasel ajal pole sellernast suuremat kuulda olnud, kuigi üksikasjus ja tegelikult lähene mine ennenägematul määral on esinend ja siin-sääll tehtud ka laiemaid kavatsusi, kuid ainult erialadel (nii mõned I. Ühis-Soome koolikongressi otsused; säälsamas valiti ühis-soome lähendamisest hoolitsev toimkond, kuhu kuuluvad eestlastest E. Ollik ja prof. Pöld). Ometi oleks vahest aeg, et tehtaks jälle ka üldiseid kogu kultuuri puutuvaid sihitlusi, säetaks üles ideaale ja sihtjoone — kui mitte enam huvituseks tarkadele vanadele, siis vähemalt seisukoha võtmiseks praegukavavale noorsoole, kes oma rahva ja ta kultuuri sihtide ning teede üle mingisugustele täie veendumusega tunnustet o m a vaadetele alles veel püüab jõuda. Selleks huvi taas kord üksikasjalisemalt „Soome küsimusele“ pöörmiseks tahab kaasa aidata käesolev Üliõpilaslehe number, ja selleks tahavad olla ka alljärgnevad isiklikud mõtted — kui need ka paistaks mõnele vast liig „teravad“ või teisele liig „läbi-mõtlematud“.

Kogu käesolevas kirjutuses ei ole lõpuks midagi oluliselt uut. Siin on ainult pisut üksikasjalisemalt püütud kõnelda samast ideaalist, mis meil ikka on ilusail tundidel unistet, millest vast kõige modernim.

ja julgem on Fr. Tuglase „Soome sild“ ja kõige poliitiliselt suurejoonelisem G. Suitsi Soome-Eesti kaksikvabariigi ettepanek (a. 1917). Mõlemad viimsed on sündind Vene revolutsiooni hommiku veel lillelistel kuudel ja mõlemate autorid on, nagu näha, poliitilistest pettumustest seevõrra ka siin pessimistiks saand, et pole kusagil püüdnud pärast enam pikemalt propageerida omi ideid. Võib olla, tundub see neile koguni labasena, kui neid selleaegseid mõtteid tsiteeritakse, sest lõpuks on ju iga korratud unistus juba banaalne, eriti aga mitte küllalt delikaatse võõra kordaja suus. Kuid ei pea ju ometi „see ikka veel unistama panev mõte alatiseks jääma ainult unistuseks“! Ja kuidas saaks siis midagi inimeste meeleski hoida ja see kaudugi tema tõestumisele kaasaadata, kui mitte sellest ikka jälle kõneldes? — „Laulik“ vaimustub rahvuslaseks harilikult ainult oma rahvuse suurimail pööripäivil, kus on laiu ja fantaasiat äratavaid võimalusi üles ja allapoole. Kuid kui sõja ja revolutsiooni päivil on ja on vajagi kõigepäält poeesiat, siis tarvitavad harilikud töö ja ehitamise ajad seda enam analüseerivat, ikka jälle kordavat proosat. Ja sellepärast võtame jälle mõelda neid Tuglase sõnu: „Soome sild, mis Ühis-Soome uuesti ellu äratamise unistusi kangastab! ... Ei, see ei ole paljas unistus. See on suurem küsimus, kui meile ajaloos kunagi on esitatud“.

„... Nii või teiseti, Soome sild peab sündima, kui mitte riiklises, siis ometi lähema kultuurilise läbikäimise mõttes“.

„Kujutage ette neid võimalusi, mis meid ootaksid majanduslik-kultuurilise liidu (G. Suitsu S.-E. uniooni projekti, A.A.) puhul. Need on küllalt avatlevad. Nad muudaksid suurel määral kummagi rahva vaimlist ja ainelist majapidamist. Me sarnastuksime mitmeti üksteisele, vahed meie vahel tasanduksid, ja meie keelte erivused võiksid väheneda suurel määral. Meie ei saa vist kunagi üheks ja samaks rahvaks, kuid meil oleks ühine Soome-Eesti kultuur, nagu on ühine kultuur skandinaavlastel“.

Tsiteerisin selle, sest siin on vist julgemalt ja kogu omas lähiduses siiski üksikasjalisemalt välja öeldud mõtted, mis küll aasta kümned inimeste päis, tihti ainult ebamääraste soovidenagi on haudund. Pruugib ainult vähegi mõelda meie kultuuri laiemat sihitelu, kui tuleme tahtmata otsima laiemat' põhja ja arengu võimalusi meie oma vaimule.

Kes meist pole nii tihti iga laiema eeskava kujutlemisel tunnud seda pisirahvuse needust, ja kes poleks kibedusega tajund, et pole, oi, mitte sugugi suurim taeva and, et ta on „sugust sündind eestlane“! Kuid eks ole siis paratamattus põhjustand trotsliku uhkuse, mis siiski, nõrkuse kiuste, tahab säiluda endana ja end maksma panna ka nüüd nende „suurte“ seas. Ja eks ole siis see trots, mitte ükski luband, vaid koguni käskind tarvitada kõiki abinõusid enda tugevamaks tegemiseks, ja ühtlasi kõiki teid, et laiendada seda kitsast „rahvusmina“ kunni vähegi võimaliku piirini. Siin ei tohi end tagasi hoida lasta väikeasjade poolt.

II. Pisirahva saatusest.

Vaja on laiendada oma „rahvusmina“ kuni vähegi võimaliku piirini. Poliitiliselt võib ükskõik kes ühineda ja majanduslik elu näib

käivat mehaaniliste säädustega, nii et teda võib liita ükskõik millistest osadest. Vaimses kultuuris aga on iga rahvus indiviid, tervik, „mina“. Indiviid jääb selleks ja peab arendama kõike ainult endas, indiviide ei saa summeerida. Mida kaugemale läheme omas vaimukultuurilises arengus, seda valusamalt tunneme seda.

Vahel näib koguni, nagu oleks olnud osalt õigus omal ajal eesti „slavofiilil“ Grenzsteinil tema pessimismis meie iseseisva rahvuskultuurilise tuleviku kohta. Näib nagu peaks ka ühe rahvuse vaimlise majapidamise üksus eeldama selle rahva teatava arvulise suuruse miinimumi, ilma milleta ta on taunitud ainult vegeteerima poolkultuurina, ilma midagi iseseisvat saavutamata.

Tema keelel ilmub ainult populäärset rahvakirjandust, ta ei jõua ülalpidada isegi kokkuvõtetud teaduslike tööde (nagu entsüklopeedia jne.) tõlkeid. Maailmakirjanduse paremaid teokseid ei suuda ta omal keelel anda isegi niipalju, et ta kasvav sugupõlv saaks vähemalt keskkoolile vastava esteetilise ja esteetilis-eetilise hariduse. Ta noorsugu kasvab üles pääliskaudistavate ja juhuslike võõraste mõjude all, või, mis veel hullem, jääb üldse kultuuriliselt kasvatamatuks. Ei ole ega sünnigi küllalt haritud ja intelligentsemate huvidega publikut, kel oleks üldse mingi maitse, rääkimata veel rahvuspäraseks arenenust maitsest. Ei ole lugejaid ega asutusi, kes ostaks, ega ole kriitikuid, kes nõuaks iseseisvat, omapärast ja kunstiliselt kõrget kirjandust, maali, arhitektuuri, muusikat. Ja sellepärast polegi neid viimseid. Ja lõpuks ei tea ega oska näidatagi keegi, milles õieti see omapärane seisab, sest millise „omapärasuse“ oskavad näha mõneltuhandel lauskmara ruutmiilil, mis on peagu samane nagu palju muudki maad. Laulad küll, et sa teda koledasti armastad, et tema mulda suudled jne., aga viiakse sind paarsada miili ida või lõunapoole ja sa ei oska äragi tunda, kas see on veel see armas kodu- või juba võõras maa. Või kui palju vaimustavat „oma“ võib näha ses rahvaski, kelle mõnesajatuhandene hall mass lahku ei lähe kuigi paljuga teisemaa talupoegist-väikekoodanlasist. Kelle ajaloo üks aastasada ei erine järgnevast ja eelmisest muuga, kui eri võõraste valitsusega. Kel pole midagi kultuse objekti minevikus fantaasiat äratamas; ja selle naiivid otsimisekatsed panevad ainult naeratama. Kel pole peagu mingeid traditsioone ei isiklikus ega sotsiaalses ülalpidamises, ei kõige päält, kunstilises produktsioonis.

Või õigem, kui seda kõike „omapärast“ olekski, ja alati igatahes ongi, siis ei tunta seda küllalt. Sest ei ole rahvuslike teadusi, kes nende peidetud omapärasuste otsimisega tegutseks, ei ole ka neile küllalt haritud ja huvitetuid teadlasi, ei ole tulisõnalisi „kultuurijuhte“, kes kätte näitaks need rahvale ja vaimustaks neist noorsoo ja intelligentsi.

Ja kõige suurem viga ongi siis just see, et parem noorsugu neid ei näe, ega otsigi, sest et ta huvitust ei tunne nende vastu, et see vähene, mis ta teabki, teda ei jõua vaimustada, et sest küllalt ei ole tema vaimlise inimese rahuldamiseks, ja et ta seepärast liig palju väljast — ja sealjuures pealegi võõrast keelest — peab võtma ja otsima, ja et ta selles võõras leiab omad vaimustusosalad ja ideaalid. Nendest saab ta ikka enam huvitet, kuna need näivad olevat nii suured ja üldnimelikud — jumalikud, neile pühendab ta oma elu (see

parim noorsugu!) ega tulegi enam otsima ja uurima oma kodust seda „omapäras“, mis näib nii marmetu ja väike. Ja kui mujal sarnaseid kutsuks tagasi kõlava-häälelised rahvusejuhid, siis ei sünni ka see selle pisirahva juures nii, sest tema juhid on ise arenematud ja kodutundmatud, ja nende tagasihüüded on labased, ja äraneemised ei too kedagi ümberpöörmisele. Ja ikka jälle: neid ei kuuldagi, sest see arenev noorsugu elab läbi omad ideaaliotsingud võõrakeelses literatuuris, ja edasikasvades on tema tööala paratamata võõraste ainete keskel, kui mitte koguni võõra rahva keskel...

Kuid isegi sääl võõraste alal ei jõua nad kaugele, need ideelised vaimutöö inimesed, sest ka võõrast ei jõua nad tundma õppida küllaldasel määral, et seal kodus olla. Selleks on nende muljendivärske noorus siiski taas liig kaua olnud selle oma pisirahvailmas. Neil kulub liig palju pingutust, et jõuda järgi miski kultuuri pärismaalastele, nemad jäävad siiski pealiskaudseiks, nende hing on ikka kärsitet ja teguvõimetu. Nemad on armastand oma nooruses liig üldiseid ideaale, ja nüüd on neist tulnud liig üldised inimesed. Neil on kogu maailm kodumaa, kuid neil pole siiski kodumaad; neile on kogu inimkond-kaasmaalaseks — aga neil pole ühtki oma rahvust.

On ülepääsmatu kuristik iga inimese vahel, veel suurem „iga inimtüübi vahel“, näitab modern isiku-psühkoloogia, (W. Stern, Müller-Freienfels) — kuid see kuristik kasvab veel palju, kui on vahe ka rahvustes, koguni tõugudes. Ei pääse iial nii ligi kaasinimesele ja kaastüübile, kui see pole oma rahvusest, ei või kedagi mõista ega kellegi poolt mõistetud saada nii hästi, kui oma tõe kaastüübist. Need „üldinimesed“ jäävad kergesti igivõõraks ilmale ja ilm igivõõraks neile. Nagu veretud vaimud lehvivad nad maakera kohal, need üldinimesed, neil pole kusagil kohta, kus astuda maha, et saada sest jõudu:

Neile saab kõik varsti ükskõikseks ja tarbetuks, nii pea kui nõrkeb nende puhtimpulsiivne tung, mis ajab tegevusse tegevuse enda pärast — sest nende sihid on kõik liig üldised ja kauged, et anda nende väsivale isikule vahel väikestki saavutamise õnne; neile läheb varsti kõik igavaks, sest maailm on liig kaugel nende isikust, ja neil pole nagu kusagil paika, kus kaasatöötada. Nad pole end sidund miski piiratud alaga, nad pole armastand mingit üksikasja ja ükski üksikasi ei armasta neid; ei tröösti neid miski järgijäänd nähtav töö, kui nad vanad, või nõrgad, või meelegeidul, sest nende inimkond on nagu meri, kuhu ei mõju miskiga nende pingutused.

Nad on igiõnnetud.

Neile saab tarbetuks maailm ja nemad saavad tarbetuks maailmale. See tarvitab neid vast mingi masinarattana, kuid ta ei hooli neist kui elavaist, sest nad ei too juure midagi uut ega oma.

Maailma rikastamine seisab üksikasjade nägemises, ütleb G. Brandes. See maksab nii rahvaste kui ka üksikute kohta. Maailm armastab vaid neid, kelt ta midagi saab. Nad on igipõlatud, need üldinimesed...

Nii käib käsi selle pisirahva kõige parematega, kõige idealistlikumatega, keda ei ole kodu jõudnud hoida selle kodu liig väikene pakkumus nende noores põlves. Kõik ei lähe muidugi mitte nende teed. Kuid ka neid teisi ähvardab, alati võõrast elemendist oma elu sisu saades, pääliskaudsus ja juhustlikkus. Nemad ei kasva mitte, kordan,

tervikus, nende ilmateadmine ja ilmavaade on nagu kokku lapitud, mitte oma ümbrusest ja oma orgaanilisest arenemisest. Just siin annab end eriti tunda, et nad ei saa seda võõrast isegi tõlkeis, mis on ikkagi juba teatav millegagi kohane valik, osa enam-vähem rahva omast, vaid saavad seda otse võõrast keelest, võttes vastu seega kättejuhtuvald otse võõraid aineid ilma kellegi poolt kommenteerimata, isegi olles veel liig vähe teadlikud omist vajadusist, ilma mingi rahvuspärasuse kriitikata. Nii haaravad nad kultuurinägevate metslastena ikka pigem latvade kui juurte järgi, pigem sensatsioonse päevauudisliku moderni, kui selle põhjustaja soliidi, kui üldse kultuurilise arengu kogukäigu mõistmise järgi, pigem kergema, meelelisema, kōdistavama, kui raskema, vāarikama järgi, pigem koore kui sisu järgi.

Mitte see pole nende nõrkus, et nad on võõrast võtnud liig palju, vaid see, et nad oma on saand liig vähe. Nende kodu pole suutnud neid kasvatada inimesteks enne maailma saatmist, seenende popsikodu!

Nii sünnivad selle pisimaa vähearvulises noorte ja vanade ilmas veidruseni minevad ekstsessid äärmusest teise, klounlikveidrad muu maailma järgitegemise katsed, ahvimaised sügavamalt mõistmatute mõistete ja ideaalide järgihāilitsused, nende labastused ja sellega kelkimised, lüürlised ohked, meeleolutsemised, mõttetud sulesõjad, vihastused, jonnimised, toorused, väiklused väikluste pääle, — kõik tagajärjeta ja edasipāasmata. Ning kõige raskem: ka taas uus põlv ei kasva mitte parem, sest ta pärandab ainult igiotsimise ja igiviletsuse traditsiooni... Sest ikka ja ikka: Ei ole haridust, ei ole häid traditsioone, ei ole publikut, ei ole kritiseerijat ega juhatajat, ei ole vaimustajat minevikus ega olevikus, ei ole ostjat — toetajat, ei ole raha, ei ole küllalt võistlust, ei ole küllalt kaassõdijaid, ei ole üldse küllalt aine ega vaimu materjali, ei ole n. n. pinda...

Sest mateeria õredus on suurim takistus vaimule tema vaimutamise töös. Aeg läheb edasi, ja mil pole küllalt kandjaid, see puruneb taas.

On ainult üksikuid! Need heitlevad kõigi takistustega, mis vaimutööle üldse võivad ette tulla; enese nõrkus, vähearenematus, eeskujude puudus jne. kaasaarvatud. Ümber on arusaamatus, viletsus, taga on lootusetus, ees ootusetus, sees aga algav väsimus.

Kustub üks tähelend teise järele.

Ja ikka vireleb maas ja ajas edasi rahvastaim, kes õit sünnitada ihkab, kuid kelle kõik õisvarred üksteise järele koltuvad üksikuina ja verevaestena...

Muidugi, kui välisolud talle ühtjārgi õnneloose kätte mängivad, saab ta aegajalt edasi, saavutab kuidagi poliitilise iseseisvuse või selle varju. Kuid õnneloose ei tule ikka. Et püsida väliselt iseseisvaina ja majanduslikult tugevaina, on vaja sisemist elujõudu, suurt kokkuvõidmist, ühtlustunnet, mis annab ainult terve ja kõrge vaimu, s. o. kultuuri iseseisvuse. Et aga viimane areneks, on taas vaja soodsaid välisolusid. Kui üks neist tingimustest puudub, on ka teine kängumas. See on nõiaring, millest ei pääse, ja mis ikka āhvardab pääsnutki.

Ja kui siis õnn kaasas käiks, ja välisolud ikka soodsaina hoiaks, ja majandusliku jõukusegi võimaldaks, — on sel pisirahval siiski nii ääretu raske saavutada iseseisvat kõrgemat vaimu kultuuri õitsengut, mis alles õieti ta olemise ja kasvamise vaevad tasuks ja krooniks, ning kogu inimkonna vaimuilma tunnustamise teeniks. Muidugi võib majanduslik jõukus palju kaasa aidata vaimukultuurile ka arvuliselt väikeses ja ilma suure minevikuta rahvas. Kuid see ei hoiu sugugi ära, et tema vaimu kultuuri ilm vireleks endiselt, kuna tal küllalt tõmbejõudu ja aupaistet pole, et, ühelt poolt, harrastaks teda jõukate hulk, ja, teiselt poolt, et ta jõuaks endas hoida ja enda hääks tööle kihutada noorsugu, et ta jõuaks koguni anda sellele küllalt vaimustust, ideid ja materjaale, nii et nad ikka jälle ei tarvitseks seda otsida võõrsilt. Sarnane iseseisev kultuuriline majapidamine (mis muidugi mõista mitte pole mõni Hiina müüri poliitika, vaid liht rahvuse enesekasvatuse ja enesekaitse abinõu) on seega küll hää asi, kuid eeldab juba teatavat kultuuri kõrgust, teiseks aga eriti selle laiust, sisulist mitmekesisust, mis võib anda ainult tema kandja rahvusüksuse arvuline rohkus, ta suurem ulatus ajalooliselt ja geograafiliselt: see iseseisvus eeldab laiemat ala ja põhja.

Ja selle puudus on, mis pisirahva ikka paneb virelema mitte üksi rahvuskultuuriliselt, vaid üldse vaimukultuuriliselt. See teeb ta ikka teiste mõjude ja nende võitluse tallermaaks, käristet ja teguvõimetu vaimlise eluga, kui ta on mitme kultuuripiirkonna vahel, või jätab ta lihtsalt mingi ühe suurrahva kahvatuks kõrvalharuks, mida ei lahuta viimasest palju muud, kui see keel, mis ta ikka veel tarvitab. Kui see suurrahvas on sama hõim, siis pole viimase üle mitte palju kurta, kui ta on aga sootu teisest tõust, siis on sarnane „kõrvalkultuur“ ikka ainult mingi loomisvõimetu vördjas, kellele parem oleks kogu oma keelega juba täiesti sulada.

Mida kaugemal see pisirahvas teistest rahvastest oma tõu ja vaimu poolest on, seda „iseseisvam“ peab ta olema kultuuriliselt ja — seda sisurikkam ja mitmekesisem peab olema ta „aine“ selleks, ta ülalmainitud rahvaarvuline, geograafiline ning kultuur-ajalooline ulatus, ta „omapärasuste“ rohkus.

Kui tal kõike seda endal pole — ja ta siiski tahab püsida ja kasvada — peab ta püüdma seda luua koos oma hõimkonnaga. Ta peab võimalikult ühiseks tegema kõikide nende pakutavad „ained“, ühisvaranduseks kõigi nende rikkused, ühe üksuse osadeks kogu nende mitmekesisuse. Temal, sel pisihõimul, samuti nagu ta kaaslasilgi, peab eluinstinkti sunnil saama kultuurinstinktiliseks püüdeks näha ja tunda niipalju ühist eneste vahel, et ka ettetulevad erivused on ainult tervetulnud, tarvilikud variandid ja sisurikastajad selles ühises üksuses, tõulises „minas“.

On seega ainult vaja kaht asja, intellektuaalne: teada need ühtlused ja erivused — ja teine, intuiitiivne: tunda neid üksusena, omandada vaade neile nagu oma rahvuse aladele. Üks on mõistuse, teine enam tundmuse asi; mõlemad vaja omandada üheskoos.

(Järgneb.)

A. Anni.

Nüüdisaja soome kirjandusest.

Sooomekeelne kirjandus — nii võrdlemisi noor kui ta ongi — on juba vähehaaval saavutamas selle mitmekesisuse ja kõrge üldpinna, et teda võiks üsna hästi rinnastada vanemategi kultuurmaade kirjandusega, ilma et see rinnastamine osutuks meile iseäranis hävitavaks. Tõusikluspitsat on juba ka meie soomekeelsest kirjandusest üsna rõõmustaval määral kadund, eriti pääle selle kui suured üldhariduslikud suurteoksed „Teadussõnastik“ (Tietosanakirja, entsüklopeedia) ja „Maailma ajalugu“ on pikapääle valmis saand. Maailmakirjanduse klassikuid soomendetakse usinasti — seski suhtes on viimisel ajal sooritet paar võimukat suurteööd, Eino Leino tõlgitud Dante „Divina Commedia“ ja O. Mannise tõlgitud, ehk õigem öelda uuesti luuletet „Ilias“.

Senni alles kavatsetavana on ühtlane ja täieline soome kirjanduse ajalugu, mis tõttu selles suhtes veel peab leppima eriteostega — neist täielisemad on Julius Krohni vanemat ja O. A. Kallio uuemat soome kirjandust käsitlevad teoksed. Nüüdisaja hoomatavamad kirjanduse uurijad on meie suurima rahvuskirjaniku Runebergi biograafia kirjutaja professor Verner Söderhjelm (ta on m. s. ka välja annud uurimuse Linnankosest), Kalevala ja Kantelettare uurija prof. Kaarle Krohn ja Aleksis Kivi biograaf ja üldse Soome vanema kirjanduse andekas eritundja dotsent V. Tarkiaainen. (Temalt on ka paksud monograafiad Dante ja Cervantese üle). Teoreetilise esteetika alal domineerivad prof. Yrjö Hirn ja dots. K. S. Laurila. Ülal loeteldud teadusmeeste ja nende nooremate ametivendade (neist mainitagu veel eriti arvustajaina tuntud Anna Maria Tallgren ja V. A. Koskenniemi) uurimis- ja arvustus-tegevust võib kõigepäält jälgida kirjandusteadlikes kuukirjus „Valvoja“ ja „Aika“. Ajakirjust kõneldes oleks veel mainida kahjuks meie ainus puht ilukirjanduslik kuulugemistu „Maailma“, mis äratav tähelepanu meie oludes haruldaselt rohke pildirikukusega, kuid mille päris literaarne sisu tihti on imestetavalt vähenõudlikku laadi, ja ainult aktuaalsust silmaspidav nädalaleht „Soome Kuvalehti“ (S. pildileht).

Päris ilukirjandusse kuuluvaid algupäraseid teokseid ilmub praegu Soomes mõni aasta haruldaselt rohkel määral. Pääle puhtilukirjanikkude äratavad vahel suurt huvi ka n. n. rahvakirjanikud, kes rahva hulgast tõusnuina ja ilma suuremat kirjanduslikku haridust omamata kirjutelevad kerge käega romaane ja jutustusi, kujutades rahva oma olusid asjatundja kindlusega ja usutavusega, omas lihtsuses põhjendetur ja ilma mingi raamatulise poosita. Siin lühidas kirjuteses vaja muidugi piirduda ainult nende kirjanikega, kes kunstiliselt seisukohaltki on eriti hoomatavad, neistki mainides vaid neid, kes viimse paari aasta jooksul esinend mingi tähtsama teoksega.

Meie nüüdisaja kirjanduse hiljuti surnud suurmehe Juhani Aho viimane teos on „Muistatko?“ („Kas mäletad?“), alapäälkirjana „lillesid kevadiselt niidult“. See on ühtlasi üks tema kõige peenemaist ja kunstilisemaist raamatuist, sama meisterlik oma võlva stiili,

kui ka oma sisu jauni luulelisuse poolest. Neisse vanamehe mälestusesse oma lapsuse ja nooruse ajalt on sisendet inimelu kevade kogu tundeherkus, noor õnn ja selle kõrgelennulised aated. Luuletaja on nagu tahtnud unustada sügise ja talve ja hellitada oma värsind meelt õitsevate kevadniitude romantiliste mälestuspiltidega.

Viljakam ja rikkam Soome romaanikirjanik on praegu küll Maila Talvio. Ta on aegamööda arenend suurepäraseks eepiliseks jutustajaks, mille laiad ühiskonna- ja pereromaanid „Elu päle“ ja „Silm öös“ on äratand tähelepanu oma sügava inimesekujutusega, loova fantaasia jõuga ja pateetilise õhkuga sõnastusega. Tema kahtlemata ehtsam ja kunstilisem raamat on 1919. a. ilmunud romaan „Kurjet“ („Viletsad“), Soome vabadussõja võimukas eepos. See pole mitte ajalooline romaan sõna harilikus mõttes — välised sündmused on jäetud vaid tagapõhjale, on nähtud kõik seespoolt ja areneb seesmiselt. Ometi on kogu riigi sündimise protsess keskendet ja sümboliseeritud mingi kauge kolgaküla loos, karmi võitlusega ühesainsas südames, talutütre Riikka Tuuna südames.

Austetava koha meie kirjanduses on saavutand tüsedate ajalooliste romaanide kirjutaja Santeri Ivalo, kes ühes Kyösti Vilkkunaga on välja annud isamaalise rahvuskirjanduse tähtteokse, jutustuskogu „Suomalaisia sankareita“ (ilm. 1917 ja 1921). — Meie nooremaid novellistidest on edukohal mainitav Aino Kallas, kelle võluv lapsekujutus „Katinka Rabe“ (1920) on seegi poolest tähtis, et see kujutab erilist Soome kultuurmiljööd, millises — öeldagu rahvakujutusest muudu mis tahes — mingi rahva hing siiski ikka kõrgeimas, kuigi ei primitiivseimas, vormis ilmub. — Joel Lehtonen on alles viimasel ajal tulnud kuulsaks, eeskätt „Putkinotko“ romaaniga (1919 — 1920), mis on kirjanduslikult otse eriomane kujutus loodusastmel oleva rahva elust. — Lehtosest täieliselt veelgi kõrgemal on F. E. Sillanpää, kelle romaan „Hurskas kurjuus“ (Vaga viletsus) (1919) annab täielise pildi kogu meie alama rahva siseelust kuni praegusajani. Sillanpää on säravastiililine jutustaja, noorema põlve kõige lubavamaid. — Erilist tähelepanu on viimasel ajal veel äratand Ain Elisabet Pennanen ekstsentrilise tundeelu kujutajana (Eran perhosen joululahja — Ühe liblika jõulukingitus, ja näidend „Rossit“ 1917), ja lüürikunagi esinend Viljo Kajo kunstkujutusega „Suruttomain seurakunta“ (Muretumade kogudus, 1921).

Lüürika alal valitsevad Eino Leino ja V. A. Koskenniemi, kaks täiesti vastupidist luuletajaloomust, ket mõlemal on omad koolkonnad ja toetajad, kes sõnlevad see üle, kumb neist on meie suurim nüüdisaja lüüriline luuletaja. Leino ääretumalt laia toodangu parima osa moodustavad tema varemad publitsistilised laulud ja tema suurjoonelisel metsiktoredad „helgaviisid“. Koskenniemi taas on sügav mõtteluuletaja, kes, näit., oma „Elegiais“ (1917) klassiliselt selgesti ja ülevasti laulab inimõnnest ja valust. Leino on oma viimse aja väljaannetega, sõnakõlinal täisolevate aga mõttekehvade luuleteostega suuresti turmeldand oma kuulsust, kuna taas Koskennieme kuulsus üha on kasvand, mis seos tema kutsumisega Turu soome ülikooli kirjandusajaloo professoriks. Tema reflekteeriv loomulaad toob ometi kaasa selle ohu, et ta luuletused kõrgesti omal ajal võivad

jääda unuvusse ühes nendes sisalduva filosoofiaga, kuna Leino vahetumalt tuksuva tundega lüürikal näikse olevat palju suuremad eeldused elada alati. — Eino Leino märgitavamaks saavutuseks on lugeda veel tema 1921. a. jõuluks ilmud raamat „Vanha pappi“ („Vana pastor“). See on eepiline luuletus meie vabadussõjast, samuti nagu Koskennieme „Nuori Anssi.“

Larin Kyösti märgitavamad luuletused on ta ballaadid ja ajaloolisi aineid käsitavad, kui ka need toredad laanekujutused, mis sisaldavad ta „Korpinäkyjä“ („Laane pildid“), — Üsna subjektiivne ja sensuaalne luuletajanna on L. Onerva, kelle uus kogu „Elämän muukalainen“ („Elu muulane“) hästi pildistab tema luulet ja ilmavaadet. Noorema põlve loetusrikkaim lüüriline edustaja on Aaro Hellaa-koski („Me kaksi“ 1920 ja „Elegiasta oodiin“ 1921).

Novellistika ja lüürika praeguse õitsenguga võrrelduna näib draamikirjandus meil elavat õige kidurasti. Näidendeid julistetakse küll õige rohkesti, kuid teatrijuhatajad ei loe neid üldse etendamise vääriliseks, ega toeta publik neid. Andekaim näitekirjanik on senni olnud Maria Jotuni — ta on ka novelli alal üks meie maa paremaid (näit. „Arkielämä“ (Argipäeva elu 1909) on aiva klassiline maaelu kujutus). Viimeajal on ta ometi eestkätt esinend lustmängudega, milledest „Miehen kylkiluu“ (1914) Kive järele on meie parim kodumaa komöödia ja „Kultainen Vasikka“ (1917) tabav angeldaja kujutus. — Tema jälgedel satüürikuna käib Kersti Bergroth — ka tütarlasteromaanide kirjutajana Mary Marck'ina tuntud, — kelle meie kirjanduslikku elu intelligendisti ja elavasti kujutav farsskomöödia „Herra Vento“ äsja on saavutand suure menu meie Rahvusteaatris. — Lauri Haarla on välja annud kaks õhkuvatundelist ja aatelist luuledraamat „Sophonisbe (1919) ja „Onni maallinen“ („Maine õnn.“ 1921), kui ka on saand näitelavale originaalse ahvikomöödia „Hannumanin tytär“, mis õigustavad meid ootama temast meie draama tulevast uuendajat.

Raoul af Hällström.

Imatra. laul.

Imatral.

Tulin taas. Veab enda juure ikka
see igiheitlev loom, see igilaulev vesi.

Taas hoiab, kurdistab; taas silmad paelustab
nägema ikka veel ta läinte rägastikka.

Viib alla endaga mind vahutav vesi.

Kõik ilm saab voolavaks.

Kosk ise ilmaks saab.

— Sääl All on igijõud, mis tõmbamast ei väsi!

Suur Tõmbur armutu on valitsemas maas!

Maa päätt ei pääse me! Maa peab me jalgu-käsi,
maa hoiab mõttedki. Veab edasi ja alla.

Ning kalju vastas kui, siis lööb meist valla
vaid tunde pisarpursk...

Ja vaibub taas.

Meid veab igijõud. Ei tõmbamast see väsi! —

Eks ole aegajalt, kui kuuleks kosest ohke?
Kui kuuleks hingamist? — siis mattub alla vee.
Sää! kalju vastu löi voog jõu ja julgusrohke
liig teravasti vist. Ja valus oli see.
(Koos ajas ohkeist noist sümfoonia saab uhke.
Kuid ei sest tea voog — ju edasi tal tee).

Draam Maa ja Vee! Draam Elust ohkav, uhkav!
Draam igipriiuse! Ja igiorjuse!
Oi, laulud, valland mind; mull' laulad ikka taas:
„On must ja mõttetu maa kõikumatult puhkav.
Eks kaunim meie tee.

Tee kas või korjuse.

On kaunim kukkuda, kui ikka olla maas“.

Nõuandja suur ja tark! Vee kõne, laente lend:
„On kaunim langeda, kui ikka lameskella!“
Kes nõrgad tulevad, lähevad tugevaina.
Nad terveks sina teed. Neil annad julgust ella.

Nõuandja Laulev Ilm, Vee igikestev Lend!
Kuis tahaks kuulata sind alati ja aina —
Kuis ihkaks alati ma sinus tunda end.

Oi Imatra! See laul, see minu rindä laina!

Soome ülikool ja üliõpilaskond.

Läheneb sammud Soome ja Eesti vahel nihkuvad ikka suurema
hooga reaalsele pinnale. Ärkamisaegsest sõnamulinast hakatakse üle
saama, mõlema rahva poliitiline ja majanduslik iseseisvus loob ise
need alustoad, millel ka vastastikune kultuuriline läbikäimine taga-
järjerikkamalt õitseda võib.

Soome on arenenud Skandinaavia riikide hõlma all. Võrdlemisi
lühike Vene võimu all viibimine ei suutnud siin suuremat pööret
sünnitada. See annab ennast just eriti kõrgema hariduse juures
tunda. Kuna meil ikka veel ka ses suhtes Vene ämblikvõrkudes
sipeldakse, siis oleks — eriti ülikooli noorsoole — huvitav ja kasulik
ühtlasi pilku heita Soome kõrgema haridustempli õhkkonda.

Kainelt võrreldes, häid kui ka halbu külgi ette tuues, leiame
ehk omalgi nii mõnes suhtes ümberhindamisi tarvis olevat — ja üks
see olegi juba üks praktiline samm meie sugurahvalises kultuurilises
läbikäimises.

1. Soome ülikool.

Soome rahvas omas järeljätmatu kultuuritöös on juba nii kaugele jõudnud, et meie juba lähemal ajal „Soome ülikoolidest“ kõnelda võime, sest seltskonna ühisel suurjoonelisel, nii ainelisel kui ka aatelisel kaasabil avatakse käesoleval aastal Turus teine Soome ülikool. (Turus on küll praegu a. 1919. asutatud Rootsi akadeemia matemaatika-loodusteaduse ja filosoofia teaduskondadega, seda kui puht rootsikeelset asutust ei ole siin arvesse võetud). See on määratu rahvuslik hiiglatöö, kerkib uus jõurikas tegur kultuurivagude ajamises, kasvõitlejaks Helsingi ülikoolile, mis juba aastasadu kogu Soome haridustööd oma turjal on kannud.

Praegune Helsingi ülikool on Turus a. 1640 asutatud ülikooli jätk. Alguses olid loomulikult nii professorid (esimesel aastal 11) kui ka üliõpilased (esimesel aastal 249) suuremalt jaolt rootslased, sest soomlaste madala haridusjärje ja rootslaste — kui maa valitseva klassi esitajate — haridusliku ülekaalu tõttu ei saanudki see teisiti olla. Hiljemalt on see suhe küll muutunud, kuid siiski mitte soomlaste täieliku ülekaalu sihis.

Kinnitades oma juure juba alguses häid õpejõude, ei saanud Turu ülikool siiski tagajärjerikkalt ja rahulikult areneda. Juba a. 1700 algav sõdade maru ajas akadeemia õpetajad ja üliõpilased paku tervelt üheksaks aastaks (1703—1722). Pärast lühikest tööd katkestas sõjahoog 1742. a. uuesti õpetöö — seekord küll ainult üheks aastaks. 18-nda aastasaja algul algab ülikoolis n. n. rahvusliku voolu õitseage, mille südameks oli Soome suurem rahvustöö mees H. G. Porthan. Sellega ühes — osalt juba enne seda — algab ka enam-vähem viljakam teaduslik töö. Paistavad silma mitmed teadusemehed, kelle nimed kõigis haritud mais tuttavaks said, nagu keemia alal G adolin, füüsika alal — H ällström, filosoof Hartmann j. t. Suure muutuse ülikooli välispidistesse oludesse tõi Turu põlemine a. 1827, kus pea kõik ülikooli ehitused tuleroaks langesid. Järgmisel aastal sündis teine põhjalik pöörang: keiser Aleksander I käsukirjal viidi ülikool Turust Helsingi üle. Nimetatud käsukiri sünnitas seltskonnas palju nurisemist ja pahameelt, kuigi see muutus valitsevas ringkonnas juba ammu kavatsusel oli ja kellegile üllatusena ei tundunud. A. 1838 õnnistati Helsingi uus ülikooli hoone sisse, ja nüüd algab juba järjekindel arenemine, teaduslik kui ka rahvuslik töö muutub ikka laiapirilisemaks ja sügavamaks.

Soome liitumise järele Vene riigi külge a. 1809' tõusis ülikoolist suur rahvuslik ärkamishoog, mis rahva iseseisva mõtlemise ja elu peale sügavad jäljed jättis. A. J. Arvidson tõstis a. 1821 Turus Soome rahvusaate lipu ja tema tööd jätkas ning viis lõpule J. V. Snellman. Snellmani ümber kogus ülikooli õpetajaist hulk isamaalisi ja anderikkaid mehi, kes Soome mõttele aluse panid, nagu: Rein J. J. Tengström, Nervander, Runeberg, Lönnrot, Fr. Cygnaeus, M. A. Castrén, Topelius j. m. Ka teistegi teadusaladel valitseb elav ning hoogne töö. Läänud aastasaja lõpul algas suur töö rahvuslikkude teaduste alal, kus iseäranis tähelepanemistväärt on: Soome ajaloos Yrjö Koskinen ja Danielson-Kalmari; Soome ja Soome-

Ugri muinasuurimusele paneb aluse J. R. Aspelin, rahvaluulet uurivad J. ja K. Krohn, Soome keeleteaduse seavad ajakohasele kõrgusele Ahlquist, Donner, Genetz, Paasonen, Setälä, Ojansuu j. t. Vene tsarismi surveaeg 1899—97. ei jätnud kogu elu peale muidugi mõju avaldamata, kuigi Soome sellest süngest ajajärgust võrdlemisi puhtana pääsis. A. 1919 sai ülikool ametlikuks nimeks Helsingi ülikool, kuna see siinamaale oli keiserlik Soome Aleksandri Ülikool.

Praegune Helsingi ülikool läheb oma sisu, kui ka välispidise korralduse suhtes Tartu omast märksa lahku. Juhtivate jõudude ja asutustena esinevad seal: kantsler, asekancler, rektor, konsistoorium ja teaduskonnad, eriliste õppivasse noorsukku puutuvate asjade jaoks inspektor-kolleegium, üliõpilaskond ja üliõpilasosakonnad; kõrgem võim kõikide asjade lahendamise juures on kantsleril. Ilma tema kinnituseeta ei astu ükski ülikooli ellu puutuv määrus jõusse. Asekancler täidab kantsleri äraoleku ajal viimase kohuseid. Rektor on õpetajaskonna ja selle valitsusorgaani, konsistooriumi, esimees ja juhataja. Ta on ka ülikooli kantselei ülem, valvab ülikooli varanduse ja rahaasjade järele. — Konsistoorium, mis rektori juhatusel ülikooli tegevust juhib, käsitab üldse kõiki asju, mis akadeemilist õppimist puudutavad: teaduslikku tööd, eksame, ülikooli asutusi, varandust, raha-asju j. n. e. Konsistooriumi moodustavad rektor ja 13 vanemat professori eri-teaduskondadest. Rektori valimisest, teaduslike abirahade jagamisest ja vabade õpetajakohtade täitmisest võtavad osa kõik ülikooli professorid. — Teaduskonnad on: teoloogia-, õigusteaduse, arstiteaduse ja filosoofia, viimane jaguneb kolme ossa: ajaloo-keeleteaduslikku, matemaatika-loodusteaduslikku ja põllumajanduslikku. (Sellest see nähtus, et Soomes ka matemaatikud, loodusteadlased ja agronomid kannavad nime stud. phil., mag. phil., ja dr. phil.) Teaduskondade asju harutavad kõik korralised ja (mõned juhtumised välja arvatud) erakorralised professorid. — Inspektor-kolleegiumi moodustavad rektor ja üliõpilaskondade inspektorid, käsitamise alla kuuluvad mõned osakondade majanduslikud ja distsipliinküsimused. (Üliõpilaskonnast ja üliõpilasosakondadest vta allpool).

Ülikooli jooksvaid asju ajab rektori juhatusel ülikooli kantselei, kus on ametnikkudena sekretäär, asjaajaja, konsistooriumi notaarius, registraator, kaks amanuenssi ja majanduseülem; ülikooli rahaasjanduse eest hoolt kandvad ametnikud on „kamreeri“ (umbes meie majanduseülem), „abikamreeri“ ja laekahoidja. Võrdleme seda kokkusurutud ametnikkude arvu meie ülikooli ametnikkude hulga!

Õpetlise tegevuse suhtes valitseb Helsingi ülikoolis mitmestki küljest vabam ja teaduslikule tööle vastutulevam õhkkond, kui meie seda Tartus märgata võime. Näituseks on eksamid iga kuu lõpul, nii et üliõpilasel ainete käsitusel ja läbiviimisel täielik vabadus on. Samuti valitseb loenguist osavõtmises üliõpilase enese vaba tahe, ei puutu asjasse, kust keegi oma teadmised on võtnud, kui ta aga eksamil maksvatele nõuetele vastab. Loengust osavõtmise korral aga (see maksev eriti harjutuste kohta) loetakse osavõtmise tunnuseks õpetaja poolt semestri lõpul antav allkiri, mitte nii, nagu meil, kus allkirjade võtmine mingisuguseks nailviks enesepettuseks on

kujunenud. Ülikooli võib igal ajal sisse astuda, mingisuguseid kategoorilisi tähtpäivi ei tunta. Ja et üliõpilased õpemaksust täitsa vabad — ainult praktilised tööd ja mõned harjutused käivad tasu alla — siis ei ole ka iga teine päev ähvardavaid eksmatrikulatsioonide karta.

Õpetlaste suhtes on praegune Helsingi ülikool võrdlemisi kõrgel järjel. Paljudki nimed on üldises teaduseilmas tuntud. Eriti käib see meie sugurahvaste uurimise kohta, millel seal praegu keskne seisukoht. Praegu on üldse 316 õpejõudu, neist ligemale pooled rootslased.

Ülikooli alla kuulub hulk igasuguseid asutusi, nagu üldine raamatukogu, seminaari raamatukogud, täheteaduse observatoorium, zooloogia ja botaanika muuseumid, igasugused kabinetid ja laboratooriumid, kliinikud j. n. e.

Eestlastestki on mitmed oma hariduse Helsingis saanud, peaaegjalikult neil aladel, missuguseid Tartus veel omal ajal polnud, nagu Soome-Ugri keeleteaduses, Soome rahvaluules, rahvateaduses, kirjanduses j. n. e. Võiks nimetada neid tuntud nimesid, nagu Joh. Aavik, Gustav Suits, Julius Mark, Villem Grünthal, Albert Saareste, Helmi Neggo-Reiman, proua Leeni Ploompuu-Vesterinen, Oskar Kallas, (küll ainult doktori väitekirja kaitsnud), Jüri Tilk, (Virula) j. t. Uuemal ajal, kus meil omalgi võrdlemisi täielik ülikool ka ülalnimetatud teaduste poolest, ei ole tungi Helsingi ülikooli märgata, siiski on üks või teine pooljuhtumisi sinna sattunud.

Lisaks on veel Helsingis politehnikumi taoline „Tehnika kõrgem kool“ („Tehnilinen korkeakoulu“) inseneeride ja arhitektide ettevalmistamiseks ja „kaubanduse kõrgem kool“ („Kauppakorkeakoulu“) kaubanduslike teaduste jaoks.

Võiks nimetada ka Helsingi ülikooli juures asuvat võimlemis-fakulteeti 3-aastase kursusega võimlemisõpetajate ettevalmistamiseks, kus ka mitmed eestlased on käinud haridust saamas, nagu kadunud Anton Õunapuu, Tallinna võimlemisõpetaja prl. Raudkats j. t.

2. Soome Üliõpilaskond.

(Suomen Ylioppilaskunta).

Selle nimetuse all võime mõista Soome üliõpilasi üldse — laiemas tähenduses ja ametliku organisatsiooni — kitsamas tähenduses. Et vast üliõpilasi üldiselt — kui niisuguseid — üliõpilaskondade all kohasem iseloomustada, siis tõmman siin mõne joone tema viimases — kitsamas tähenduses.

Soome üliõpilaskond on praeguste, 1908. kinnitud määruste järele ülikoolis: „õppiva noorsoo ametlik ühiskond, mille sihiks on üliõpilaste ühiste vaimliste ja majanduslike harrastuste ajamine ja edendamine.“ Need määrused jälle põhjenevad 1907. a. antud seaduse peale, mille järele üliõpilaskonna ülesandeks on harutada ja otsustada „küsimesi, mis puutuvad õppiva noorsoo ühiselt omandavaid ehitusi, raamatukogu, igasuguseid kogusid, raha-asju ja muid konna ühiseid asju.“ Üliõpilaskonna liige on iga üliõpilane,

sellepeale vaatamata, kas ta kuhugi osakonda kuulub või ei. Osakondadega (vta lähemalt allpool) on tal niipalju ühist, et need on mõlemad ametlikud, seaduse läbi korraldatud ühendused, kuhu igal asjaomasel üliõpilasel on sundus kuuluda. Mõlemal on ka ülikoolivõimude valve all olev oma liikmete maksu alla panemise õigus, missugused sissetulekud siis kulude katmiseks määratud on.

Üliõpilaskond on võrdlemisi hilisema aja sünnitus. Avamis-aastaks võime lugeda a. 1858, millal esimene üldine üliõpilaskoosolek ära peeti. Järgmistel aastail arendus asi igasuguste põhikirjade väljatöötamise ja muu näol, kuna viimaks a. 1908 üldises ülikooli määrustikus ka üliõpilaskonnale lõpulik kuju anti.

Üliõpilaskonna juhataja ja abi (puheenjohtaja ja varopuheenjohtaja), valitakse kumbki ühe aasta peale (tegevusaasta algab esimesel juunil) ülikooli õpejõudude või üldse ülikooli lõpetanud isikute seast. Üliõpilaskonna varanduse ja üldiste juhatusasjade eest hoolekandmiseks valitakse kalendriaasta peale üliõpilaskonna valitsus (Ylioppilaskunnan hallitus), koosseisev 20-st liikmest, mis kõikide üliõpilaste poolt suhtelisel hääletusel valitakse. (Praegune „hallitus“ koosseis: 14 soomlast, 6 rootslast).

Üliõpilasi oli 1920. a. kevadsemestril üldse 2578, neist naisi 698. Teaduskondadest oli kõige rohkearvulisem õigusteaduskond 591 üliõpilasega, kõige väiksem usuteaduskond 127 üliõpilasega.

Et Soomes praegu üldse soomlaste ja rootslaste vaheline keelesõda käimas, mis ikka järjest ägedamaks ja aktiivsemaks muutub ja et ülikoolis ka mõlemal rahvustel peaaegu tasakaaluline seisukord, siis on viimasel ajal erilise hooga keeletteravus ka akadeemia seinte vahele tunginud, päevakorral on kahe eriüliõpilaskonna, Rootsi ja Soome, loomine ja muud — eriti õpetusse puutuvad — küsimused. Kui kaugele asi ses suhte areneb, näitab lähem tulevik.

Üliõpilaskonnal on oma raamatukogu (Ylioppilaskunnan kirjasto), mis üksikute osakondade raamatukogudest tekkinud (1852), pärast täiendatud ja praegu 60—70.000 köite peale ulatab (lähemalt vaata vastavas üksikasjalisemas kirjutuses).

3. Soome Üliõpilasosakonnad.

(Suomen Ylioppilasosakonnat).

Tunneme kõik noid valgemuitsilisi kaasvõitlejaid lahe tagant. Saame esimesest silmapilgust aru, et nad kasvanud üles hoopis teistsugustes oludes, teistsuguses akadeemilises õhkkonnas kui meie. Meie üliõpilaselu sattudes on soomlased kui võõras ilmas, hoopis teisevärvilise ja — koelise tegutsemise pojad ja tütreid.

Meil — ikka veel rabelev esivanemate piitsutajailt päritud burshiaad ja teisest küljest juba veidi neist jätistest puhastatud ilushoogne vendlusest ja noorusrõõmust sätendav shest. Neil:

Nende üliõpilasliikumine on põhjalikult erinev meie omast. Juba selle poolest, et võime sellest kirjutada kaugele aastasadalesse tagasiulatava ajaloo, mis ühtlane ja ühes ja sessamas sihis arenemisega imes-tamivääriline. Ja Soome samuti võrdlemisi vabalt arenev kultuur ei ole jätnud loomulikult oma tasandavat ja süvendavat mõju avaldamata.

Soome üliõpilasorganisatsioonid on loodud n. n. maakondliku printsiibi peale. Ühest ja sellest samast nurgast pärit üliõpilased astuvad ülikoolilinna, samast maakohast pärit olevaist üliõpilastest moodustatud „osakonda“. Just nii, nagu meil kõik harjukad oleks Tartus oma „Harjumaa osakonnas“, kõik tartlased „Tartumaa osakonnas“ j. n. e. Kõik ühenuka mehed on ka kaugel võõras linnas ühes koos!

Samane jaotusviis põhjeneb põhjamaail keskajal valitsevate komete peale. Juba a. 1643. nimetatakse Turus olevat 9 osakonda (sel ajal küll „kansakunta“ „nationes“ — nimetusega, mis hiljem poliitilisel põhjusel ümber muudeti): 6 Rootsi ja 3 Soome. A. 1665 nimetab konsistorium juba 6-t Rootsi ja 6-t Soome osakonda, kuna 17-nda aastasaja lõpul Soome ained niivõrd on kasvanud, et Soome osakondi juba 8 on, kuna Rootsi omi kõigest kaks, loetlemisel järgmised: Aboënsis (Turu), Austriales (selleaegse Lõuna-Soome), Boreales (selleaegse Põhja-Soome ja Ahvenamaa), Nylandi (uusmaalased: uusmaalaiset), Ostrobotnienses (põhjalased: pohjalaiset), Satacundi (sadakundlased: „satakuntalaiset“), Tavasti (hämälased: „hämäläiset“), Viborgienses (viiburlased ja üldse kõik ida-soomlased), Vestrogoti (läänegöötlaste) ja Smolanti (smolantlased), — viimased kaks Rootsi omad.

A. 1798 ühinevad mõlemad Rootsi osakonnad üheks sveagootlasteks, a. 1813 liitub Austriales Turu (Aboënsis) osakonna külge, a. 1837 eralduvad viiburlaste osakonnast savokarjalased, a. 1838 jagunevad põhjalased kahte ossa: lõuna- ja põhja-põhjalastesse, a. 1844 ühinevad aga uuesti (hiljem küll jällegi kaheks jagunenud) a. 1846 ühinevad Aboënsis, Borealis ja Satacundi üheks Läänesoome osakonnaks.

A. 1852 kaotatakse valitsuse poolt osakonnad ära, vist poliitilisel põhjusel ja avatakse n. n. teaduskonnad, kus üliõpilased teaduskondade järele koos käisid. A. 1868 antakse aga osakondade tegutsemisele uuesti luba ja kohe avavad oma tegevuse 6 osakonda: uusmaalased, savokarjalased, hämalased, läänesoomlased, viiburlased ja põhjalased. Aegade jooksul kasvis aga üliõpilaste arv ikka suuremaks, osakondade arv ei vastanud enam sellele hulgale, mis iga aasta akadeemia seinte vahele püüdis ja a. 1903—07 järgneb uus osakondade poolitus ja uuestsünd, missugune ta ka tänapäevani on püsinud, mõnesuguseid hilisemaid muutuseid arvesse võtmata.

Praegu on üldse 12 osakonda: kaheksa puht-Soome: Eteläsuomalainen, Savolainen, Karjalainen, Hämäläis-Varsinaissuomalainen, Satakuntalainen, Etelä-Pohjalainen ja Pohjois-Pohjalainen; kolm puht-Rootsi: Nylandska, Abo ja Vasa ning segakeeleline Viipurilainen (Viborgska). Arvuliselt kõiguvad need osakonnad 500—100 liikme vahel, kõige suurem oli 1920. a. kevadsemestri andmete järele „Hämäläisosakunta“ 511 liikmega ja kõige väiksem „Åbo avdelning“ (Turu rootsikeelne osakond) 116 liikmega.

Osakonna üldine või n. n. kõrgem juhatus seisab inspektori käes, keda ülikooli professorite seast määratakse aja peale valitakse. Inspektor on osakonna vaimline isa, kes tegelikult juhti-

misest osa ei võta, küll aga üldiseid juhtnööre annab, vahetevahel koosolekuist ja olenguist osa võttes ja oma vaimlise eeskujuga noori kodanikke tööle virgutades. Tegelik osakonna juhtimine on kuraatori käes, keda harilikult ülikooli lõpetanud osakonna liikmete seast valitakse. Peale tegeliku asjaajamise on kuraatori ülesandeks ka raha-asjade korrashoidmine ja koosolekute juhatamine. Abiks talle on sekretäär, harilikult jällegi mõni vanem osakonna liige. Peale selle on veel osakonna ametnikkudeks majajaisa, majaema ja ajaloo-kirjutaja. Mõnel osakonnal on ka veel eriline laekahoidja, laenukassa hoidja ja arhivaarius.

Nagu juba neist juhtimise motiividest näeme, on osakond poolemetlik asutus, seotud teatud määral ülikooli õpejõududega. Ja juba see: iga üliõpilane peab kuskil osakonnas olema, oma ainukesed akadeemilised maksud õiendab ta sinna. Endistel aegadel pidi iga osakond oma liikmete ülespidamise eest ülikooli ees vastutama, järeelvalve eest hoolitsema; viimasel ajal on see küll iseenesest ära kukkunud.

Osakond ei ole praegu üliõpilaste vastastikku-kasvatav asutus, nagu see meil suuremalt osalt üliõpilasühinguis on, vaid akadeemiliste kodanikkude selts, mis eeskätt oma kodunurga rahva heakäekäigu eest valvel on ja hariduse laialilaotamise jaoks seiskorda parandada püüab. Selle aatelse sihi kõrval kujuneb loomulikult ka isiklik arenemine, kogu tegevus enesestki mõista süvendab ja rikastab isikut ennast.

Osakonda on koondunud üliõpilase aatelised tegutsemised. On ilus joon: jääda ka haritud inimesena, oma kodupiiridest välja kasvades, kodurahvale ustavaks ja alatiselt ühendusse. Peame tunnistama, meile on sarnane püüd hoopis võõras, linna jõudes on igaüks herra, ja vaevalt mõtleb keegi akadeemia raamidesse pääsedes enam kodusaanade ja väljade peale. Teinekord peetakse seda isegi häbipuna sünnitavaks ja peenemas seltskonnas ebakohaseks.

Osakondade tegevuse pearõhk seisab rahvahariduse laialilaotamise peal. Selleks on iga osakonnal oma alatine rahvahariduse toimikond (kansanvalistustoimikunta). Nende toimikondade tegevus oli väga laialdane ja hoogne. Tegevus jagunes õieti 3-esse ossa: 1) loengute korraldamine kihelkondades ja valdades — n. n. rahvaülikool (kansanopisto) 2) lugemistubade sisseseadmine ja 3) liikuvate raamatukogude soetamine.

Rahvaülikoolide ellukutsumine ja tegevuses hoidmine pakkus palju tööd ja vaeva. Ise vaimlise külje eest hoolitsedes (siin küll tarvitati rohkesti teiste ringkondadegi abi), panid üliõpilased kõik rattad käims, et ettevõtte ka aineliselt vee peal seisaks. Selleks korraldati pidusid, nõutati kihelkondade käest abiraha, aeti asi viimati nii kaugele, et iga põllumees maksis 25 mrk. rahvakariduse heaks. Kavatsusel oli isegi seaduse-eelnõu, mille järele iga kodanik 10 penni samaks otstarbeks pidi maksma, kuid selle lähiviimine ei õnnestanud. Nii koguti viimaks suured kapitaalid. Rahvaülikoolilisele tegevusele hoogsaks toeks olid liikuvad raamatukogud (a. 70—80 köidet), mis pea igas külakonnas asutati. Iga aasta olid üldised vahetused, kus kõik raamatukogud Helsingi saadeti, seal liigitati ja täiendati ning

siis jälle erikohtadesse laiali läkitati. Lugemistubade ülemaa asutamisel oli muidugi samuti suur kultuuriline tähendus.

Äratustöö ja rahva seas asja vastu huvi äratamise otstarbel korraldasid üliõpilased (harilikult 7—8 mees-naist koos) õppevaheaegadel n. n. ringreise (kiertomatka) mööda kihelkondi loenguid, näitemänge j: n. e. toime pannes, millede sissetulekud suuremalt jaolt rahvaülikoolide heaks määrati.

Karjalas koondus Karjala osakonna rahvahariduslik tegevus peajasjalikult koolide ümber. Vene ajal pidas osakond üleval tervet emakeelset kooli — mis üliõpilaste kohta igatahes suureviisiline töö on.

Teine suur ülesanne osakondade aatelisēs eeskavas on kodu-uurimine, mille jaoks igal osakonnal ka eriline kodu-uurimise toimkond on. See on võrdlemisi uuem tööala kui rahvaharidus. Eeljoonel korjati maakondadest pildistikku nii era ülesvõtete kui ka arhiividest j. m. leitud piltide näol. Mõnel osakonnal kogusid sarnaselt laialdased panoraamid, „Varsinais-Suomalaise“ osakonnal, näituseks, oli üle 4000 pildi. Teiseks seati kokku igasuguseid maakonda puutuvaid kirjutusi, milles kogunäiteina avaldati õige sisaldusrikkad „kodumaa albumid“, kus varemalt teaduslikkude tööde kõrval ka ilukirjanduslikku kraami esines, hiljem aga puht-populaarteaduslikkudeks muutusid. Ses suhtes jõudis kõige kaugemale „Satakuntalainen osakunta“, avaldades tervelt 4 sarnast albumi. Igal osakonnal olid nende albumite jaoks eritoimkonnad moodustatud.

Praegu ei ole see töö enam nii hoogne. Võib ütelda: ta on soiku jäänud. Osalt sellepärast, et mõned ülesanded lõpule viidi, osalt aga, et haritud inimesi nii palju igasuguste alade jaoks tekkis, nagu rahvaülikooli töös jne., et see toimetusalala üliõpilaste käest välja libises. Sellest hoolimata aga on osakonnad ka tänapäev lähedalt oma kodunurga huvide ja hariduspüüetega seotud.

Missugused uued tähised nüüd osakondade tegevuses üles seatakse, on raske ütelda. Võib aga siiski aimata, et kogu tegevus rohkem sisemise elu poole pöördub, et rohkem üliõpilase isikusse puutuvad küsimused lahendust leiavad. Siin kerkivad aga nüüd uued raskused, sest osakondade suur liikmete arv takistab sisemist intiimolengut, sisemine piiramata vabadus osakonna liikmeil, kus kellelgi mingit kohustust ei ole — igal liikmel on näituseks võimalus aastas ainult kord või ka mitte kordagi osakonna ruumides käia (kvoorumis küsimust peaaegu ei ole, sest näit. 100 liikmelise arvu kohta on kvoorum 15) — see kõik ajab liikmete vastastikkuse läbikäimise piirid laiali, teeb selle peagu võimataks. Võib olla ka, et osakonnad oma praeguselt aluselt koguni ära nihkuvad, tegelikult on see praegugi juba võimalik, sest osakondadesse ei võeta mitte ükski maakonnalise kuuluvuse järele liikmeid, vaid ka igasuguste muude motiivide järele, näituseks, esivanemate traditsioonide põhjal jne. Nii et Turust pärit üliõpilane väga hästi Karjala osakonna liige võib olla.

Elu on aga siiski seal omapärane, ütleme puhtam ja otsekohesem, kui meil liialt intriigeeritud õhkkõnnas. Osakondade koosolekuil, aastapidudel, „pikku-joulu“del, 1. mail:

Ja, see esimene mai! Arvate, et üliõpilane Soomes ainult rahvaharidusega ja kodu-uurimisega tegemist suudab teha, mis nii mõnelegi meist ehk vast liig „koolipapalik“ paistab? Justkui polekski noorust, mille rõõmutulest meil eriti ollakse joovastatud? Vaadake siis Helsingit esimesel mail, kus puud pungadega ja üliõpilased valgete mütsidega end ehivad ja Helsingi muidugi mürisevad uulitsad lilletatud noorushõiskega täidavad. Siin puhas noorusmahl. Missugune ta siis veel oleks, kui teda meie eeskujul — ütleme veidi kihvtisemalt — natuke „määrida“ ...

Soome üliõpilasel on oma kindel ilme, mille ta aastakümneid arenedes omandanud. Kahtlemata on siin peatunnus noil aatelistel harrastustel, millistest ülemal juttu oli. Ülihuvitav on edaspidine arenemiskäik.

Meie üliõpilasliikumine on arenenud hoopis teises sihis. Meil on jäänud eelplaanile intiimsemad, vastastikku kasvatavad, rohkem isikut arendavad motiivid, üliõpilasliku ülevoolava temperamendiga karastud hoogne elu, kuigi ka meil igasugused rahvahariduslikud ja muud ühiskondlikud probleemid ei ole puudunud. Ja kui meie üliõpilaskond siiaamaale veel kindlaks ega ühtlaseks kujunenud pole, siis kujuneb ta lähemal ajal kindlasti. Roogime välja enda keskel veel need kuskilt Koluvere lossist päritud kombete jäänused, puhastame õhkkonda veidi väiklusest ja — ehk suudame meiegi siis midagi omapärasit pakkuda.

4. Soome Üliõpilasleht

(Ylioppilaslehti).

Osakondade ühistest ettevõttest tuleks kõige pealt kõneluse alla üliõpilaskonna häälekandja „Ylioppilaslehti“, väljaantav soomekeelsete osakondade ja „Kauppakorkeekoulu“ õpilasühingu poolt. (Rootsi-keelseil osakondadel on oma häälekandja: „Student bladet“)

„Ylioppilaslehti“ algas ilmumist a. 1913 ja on kuni viimase ajani iga aasta järjekindlalt ilmunud (välja arvatud ainult mässu-aasta 1918). Sarnast vankumata ilmumist on võimaldanud 1) lehe eriline korraldus, 2) lehe sisu. Nimelt peab iga üliõpilane omale „Ylioppilaslehe“ tellima, sest osakonna maksude hulka käib ka sunduslikult sissekasseeritav lehe tellimisraha. Sarnaselt jaotatult on tellijate hulk alati rohkearvuline ja püsiv, see võimaldab aga lehe odavust, mis kehvale üliõpilasele erilise tähendusega.

Teiseks on „Ylioppilaslehe“ sisu ka alati erinev teistest harilikudest ajakirjadest, on tunda, et selle toimetustalua taga habemikud ei istu, vaid noored tudengid. Üliõpilase elu peegeldub nois kolm veergu jaotud lehekülgedes elavais värvides, sisu on paenduv ja mitmekesine, ajakohane ja tabav. Tunned niikui akadeemia võlvat riiki. — (Oleks hea kui meie ka oma „Üliõpilaslehe“ ja „Eesti Kirjanduse“ vahel saaks vahet tegema hakata).

Lõpuks ei jäta oma häd mõju avaldamata ka see, et lehe ärijuht palgaline on, kes siis ka küllalt hoogsalt lehe ainelise hääkorra eest hoolitseda võib.

Toimetus seisab koos peatoimetajast, sekretärist ja ärijuhist. Praeguse toimetuse koosseis on mag. Ilmari Heikinheimo,

peatoimetaja, üliõp. Elsa Eklund, sekretär ja mag. Jaakko Sadeniemi, ärijuht.

Lehte ilmub 24 nummert aastas (kord nädalas), aastakäik algab kevadsemestri algul ja lõpeb sügissemestri lõpul. Suvekuudel ja muil õpevaheaegadel ei ilmu.

5. Üliõpilaskonna lauljad

(Ylioppilaskunnan laulajat).

Nad on meilegi hästi tuntud, need mehiste lauludega rabavad „nuiamehed“. Imetiime nende kunstilist kokkusulavusvõimet, hoogu ja häälelist täiust. Nooruse värskus veel peale selle — see kõik sünnitas meie publikumis teenitud vaimustustormi.

„Ylioppilaskunnan laulajat“, või nagu soomlased teda ise lühendult nimetavad „Y. L.“, on soomekeelsete osakondade vahelises tegevuses tähtsam rahvuslik ja kultuuriline tegur, mille laiemates rahvahulkades laulukunsti arendamisel suured teened.

„Y. L.“ sai alguse Rootsi ja Soome üliõpilaste vahelisest „Akadeemilisest laulokonnast“ („Akadeeminen laulukunta“). Seal valitses eriti Rootsi õhkkond, mis oma terroriseeriva iseloomuga soomlaste seas põhjendatud nurinat sünnitas ja kui a. 1870 üliõpilaste maja (praeguse „Vanha Ylioppilastalo“) sisseõnnistamisel terve eeskava umbrootsilik oli, siis lahkus pidult muu seas ka laulonna Soome aines ja pühitses mujal oma ette. Sellest ajast peale algasid laulokonnas hõõrumised ja tülid, mis lõpuks nii kaugele läksid, et soomlased sealt lahkus ja oma ette koori „Suomalainen nuija“ mag. Taavi Hahli juhatusel asutasid, (a. 1870). Mõni aasta hiljem ühinesid aga need vastased „nuiamehed“ uuesti rootslastega ühisesse koori, millele nüüd nimeks „Ylioppilaskunnan laulajat“ („Studentkårens sångare“) anti (a. 1876). Mitmesugustel põhjustel, mida siin vast liig üksikasjalik oleks ette tuua, seisis mainitud koor 1882—1885. a. täiesti tegevuseta, mispärast ka soomlased sealt uuesti välja astusid ja a. 1882 puht-soomekeelse ja -meelse „Ylioppilaskunnan laulojat“ asutasid. (Rootslased tegutsevad kuni siimaani omaette). Esimeseks juhatajaks oli mag. P. J. Hannikainen ja esimene ettekantav laul: „Herää Suomen“ („Ärka Soome“), mis ka hiljemalt koori lipulauluks jäi.

Juba algupäivist peale oli töö hoogne ja elurikas. Peale järjekindlate harjutuste ja linnades kontsertide andmise pöörati erilist tähelepanu maal ringreiside peale, mis ka suure tähtsuse omandasid. Haritud laulu mõjul tärkasid igal pool maanurkades oma laulukoorid ja -seltsid, üldine tähelepanu pöörati muusika kui üldarendava teguri peale. (Oleks ehk vast kaunis kena, kui ka meie meestekoor, selle asemel et Soome ja Riia reisist unistada, mõne kontserdi Nuustakusse või Nehatusse korraldaks). Peale kontsertide on koor ka muusikakirjanduse eest hoolt kannud, palju helitöid kirjastanud ja rahva sekka saatnud. A. 1893 asus koori juhutama tema praegune juht mag. Heikki Klemetti ja sellest ajast peale on koor erilisi edusamme teinud.

Väljamaa reisiril on koor ainult Eestis käinud a. 1910 esimest korda ja läinud kevadel teist korda — mida meie kõik veel värskelt mäletame.

6. Soome üliõpilasmajad

(Ylioppilastalot).

Iga ühingu tegevus on suurelt osalt tingitud tema päralt olevaist ruumidest. Soome osakonnad on ses suhtes õnnelikus seisukorras, palju õnnelikumas kui meie — on seal ka ju kultuurkapitalid aastakümned juba liikumas olnud.

Juba a. 1842 oli põhjalaste osakonnas mõte päevakorral: omale maja ehitada. Ainelisel jõuetusel ei tulnud sellest aga midagi välja ja pärast osakondade ärakaotamist (1852) jäi asi alguses hoopis soiku, hiljem aga ikka teravamalt ja teravamalt esile tulles. A. 1858 valiti „teaduskondade“ vahelisel koosolekul eriline „Üliõpilasruumide ehituse komisjon“ („Ylioppilas huoneen rakennuskomitea“), mis kohe asja heaks rahakorjandusi, pidusid j. n. e. korraldama hakkas. Aastaks 1867 oli koos juba 160.000 marka, sellest summast arvati küllalt olevat ja asutati lõpulik ehituskomisjon, mis ka kohe tegelikule ehitusele pihta hakkas. Majaehituseks saadi luba a. 1869 ja hoone valmis arhitekt Dahlströmi plaani järele a. 1870. Sisseõnnistamine sündis 26. nov. mainitud aastal (see päev on Soome üliõpilaste aasta-päevaks kujunenud).

See maja, mida meil praegu „Vanha Ylioppilastalo“ nime all tunneme (praegu on sellest ainult pealmine kord üliõpilaste tarvitada, all on teater „kansan Näyttämö“ („Rahva Näitelava“) ruumid), anti Soome rahva poolt oma paremale poegadele ja tütardele. See oli esimene suurtöö Soome hariduse ajaloos. „Spei suae patria dediti“ („Isamaa on annud oma lootusele“ — nii seisab „Vanhe Ylioppilastalo“ välisuksel.

Aegade jooksul muutusid aga ruumid selles avaras hoones kitsaks, päevakorrale kerkis kibedalt ruumide laiendamine. A. 1887 osteti tükk krunti 150.000 marga eest juurde ja ehitati uus majajagu „Vanhe Ylioppilastalo“le“ juurde (praegu on seal üliõpilaskonna raamatukogu).

Üliõpilaste arv aga kasvis järjest. Tõusis tarvidus ikka uute ruumide järele ja a. 1910 valmib „Vanhe Ylioppilastalo“ kõrvale jälle uus monumentaalne ehitus „Uusi Ylioppilastalo“ („Uus Üliõpilasmaja“) ehk „Osakuntatalo“ („Osakonnamaja“). Seal asub praegu suurem hulk osakondi.

Peale nende ehituste on veel „Uusmaalaisel osakonnal“ oma maja ja a. 1912 valmis 3-e põhjala osakonna („Pohjois-Pohjalainen“, „Etselä Pohjalainen“ ja „Vasa“) jaoks Kansallimuseo vastas suur graniit loss, kus „civis ostrobotnienses.“ (nii põhjalaste nimetus) põhjamaa lumilagendikkudelt ja kaljurägastikkudest omatud külmaverelikkusega akadeemilise elu asjus askeleb.

7. Soome üliõpilasvahelised akadeemilised ühingud.

Siin peatükk, mis õieti üksikasjalisemat käsitust nõuaks, kuid käesoleva kirjutuse kitsaste raamide tõttu on siin võimalik ainult mõni üldine ääremärkus teha.

Eestkätt tuleks nimetada kahte ühingu, mis Soomes elujõulisena rohkearvuliste liikmetekogudega töötavad. Need on „Meesüliõpilaste Kristlik Ühing“ (Miesylioppilaiden kristillinen yhdistys) ja „Naisüliõpilaste Kristlik Ühing“ („Naisylioppilaiden kristillinen yhdistys“). Ainukesed ühingud, kus Soomes nais- ja meesüliõpilased lahus töötavad. Kristliku aate levitajaina on need ühingud hoogsalt töötanud ja ses suhtes ka laiemate ringkondade keskel tagajärgi saavutanud. Meie üliõpilaste seas on „kristlik meel“ nähtavasti hoopis kokku kuivanud.

Edasi oleks laiemata tähtsusega „Akadeemiline spordiselts“ („Akadeeminen urheilusuna“), mille tegevus küll võrdlemisi hootu ja jõuetu on olnud ja lagunemise tundemärke avaldama hakanud, minevikus aga spordi hülgavamana edendajana esinenud. Suure hooga aga töötavad praegu „Naisüliõpilased-võimlejad“ („Naisylioppilas-Voimistelijat“) ja „Üliõpilased-võimlejad“ („Ylioppilas-Voimistelijat“), kes ka mitmelgi korral Eestis käinud, paremaina võimlejaina esinedes.

Teistest kitsama tähendusega ühinguist võiks nimetada: „Karskuse ühingu“, „Õigusteadlaste ühingu“ („Lainopillinen ylioppilastiedekunta“) „Filosoofilist ühingu“ („Filosofinen yhdistys“) „Ajaloo ühingu“ (Historiallinen yhdistys“), „Emakeelseseltsi“ („Kotikielen Seura“), „Põllumajanduslikku ühingu“ „Sampia“, „Slaavi ühingu“ („Slaavilainen yhdistys“), „Seemi ühingu“ („Seemiläinen yhdistys“) j. n. e.

1920. a. peale töötab hoogsalt prof. M. Ojansuu juhatusel ja agarate mees- ja naisüliõpilaste toetusel Eesti-Soome klubi, kandes kive ehituse jaoks, mille valmimiseks meilgi ülesanded turjal.

8. Soome üliõpilasmüts

(Ylioppilaslakki).

Meilgi ehk varsti lööb valgenema too kevadpäikne valge sammetnokats. Soomes ta muutunud kuldseks traditsiooniks, ilma milleta keegi omale üliõpilast ette kujutada ei saa.

See ei ole mingi ametlikult kinnitatud vormi atribuut. Tasahiljukeksi on ta printsiipt Skandinaavia mailt sisse hõljunud ja — kõigile südamesse läinud. Sundisid ju venelased Soome üliõpilasi omal ajal ka mingisugust „činovniklikku“ mundrit kandma, mille peale aga igaüks põlgusega, kui oma häbi peale vaatas.

„Ylioppilaslakki“ looja on preili Marie Grape (surnud 1912. a.). Ta oli Rootsis sündind, tuli juba lapsena Soome, sai hariduse Oululinnas ja pidas hiljem Helsingis tuntud meesrätsepaari, kus ka see ehk vast ilusam akadeemiline tunnusmärk on loodud. See on kevad-

ja suvemüts, tarvitav ainult 1. maist 1. oktoobrini. Muul ajal ei kanna Soome üliõpilased mingit välismärki.

Kainelt võrreldes, häid kui ka halbu külgi ette tuues, leiame ehk omalgi nii mõnes suhtes ümberhindamisi tarvis olevat — ja eks see olekski juba üks praktiline samm meie sugurahvalises kultuurilises läbikäimises.

1. II. 22.

Richard Janno.

Isiklikka mälestusi

küsi mult „Üliõpilastele“ toimetust; iseäranis peaksin sellest jututama, kuidas minus huvi Soome vasta ärkas ja kasvas.

Elu rühib praegu nii kiirel sammul edasi ja ka Eesti ning Soome saatus ja vahekord on sarnasel arenemisastmel, et see inimestelt, kes selle keeru sisse on juhtunud, nii siis ka minult, hädasti tööd, tegutsemist nõuab ning aega ei tahaks lubada rahulikule, minevikku süvenemisele ja mälestuste värskendamisele. Aga olgu mõni pilk tahapoole heidetud, nii kui rändajagi ümber vaatab, ühtlasi sammu kiirendades, et edasi jõuda.

Minu poisikesepõlv (olen sündinud 1868) langes õnnelikku ajajärku: Eesti ärkamise kevadisse õhkkonda. Ja minu kodu, Kaarma köstri maja aknad, ei ole kunagi kinni olnud hommiku tuultele.

Kõige pigem võiks seda aega mutatis mutandis peigmehe ehk pruut-põlve hingelevusega võrrelda, nii oli õhk täis lubadusi, lootusi, kavatsusi. Aga kui 1887. sügisel igatsetud Tartusse jõudsin, ülikooli, sääli tarretas nii mõnigi lootus külmade illingute puhumistel.

Pikalt pidult tundus poisikesele iseäranis suvi, kus perekond hakkas kasvama: Kuresaare koolist jõudis üks vend ja õde koju ja teine paar — vanem vend Rudolf ja õde Ida oma mehe C. H. Niggoliga — tulid ülemaalt sellest saladusrikkast Tartu linnast, kus suurskool oli ja Jannsen ja Laakmann. Iseäranis ka Laakmann. Ta oli venna Rudolfi raamatuid trükinud ja 3000 rbl. lubanud maksta või oli see koguni 4000. Ning vend Rudolf ütles, et kirjuta sina ka midagi, küll ta trükitab seda ka ja maksab sullegi. Mina kirjutasin, s. t. tõlkisin „Aladins Wunderlampe“, aga Laakmann ei trükinud. Või oli see venna süü, kes kaheksa-aastase mehe septsust ülepea edasi ei toimetanud?

Ja veel teine asi jäi venna ja minu vahel umbes selsamal ajal selgitamata, kuid seegi ei ole meie hääd vahekorda rikkunud. „Kalevipoeg“ tõstis ja toetas siis vägevalt meeli, olgugi et tal mõne uurija arvates ühtegi väärtust ei ole. Vanem vend tahtis nooremale sellega vistist suure vaimlise kingituse anda, et talle soovitas tervet Kalevipoega pähe õppida, iga päev 5 rida. Sain „Kalevipoja“, kus read nädalate järel ära olid märgitud, õppisin iga päev oma 5 rida ära ja teise laulu lõpule jõudes leidsin säält venna märkuse: „Mai kuu viimse otsas mõlemad laulud korrata. Siis oota, mis Tartust tuleb.“ Seda jäingi ootama, — tänase päevani. Kuid tasuks õpitud laulude eest, tuli „Tartust“ ometi midagi-

huvi meie rahva laulude ja muude vaimusünnituste vastu, mis minu elule palju sisu ja rõõmu on toonud. Ühtlasi oli see huvi pärastpoole pääpõhjuseks, mis mind sundis sammud Soome poole seadma, kus vastust lootsin leidvat nii mõnelegi sellel põhjal tõusnud küsimusele.

Agas esimesed tagajärjed, mis „Kalevipoeg“ andis, ei olnud täitsa positiivsed. Kui pärastpoole Kuresaare gümnaasiumi kirjandus- tunnil kooliõpetaja rahvaeepostest kõneledes „Kalevipoja“ nimetamata jättis, tulin ta teadmistele appi välja paugatades, et „die Esten haben doch auch ein Volksepos Kalevipoeg.“ See oli neis ruumides, kuhu alles minu vanem vend esimese „maapoisina“ sisse oli tunginud, ikkagi liig ja pealekärgatatud. „Setz dich, Mensch“, tegi selle minu esimesele avalikule folkloristilisele väljaastumisele järsu ja kuulsuseta lõpu. Kuid ta ei parandanud süüdlast. Gümnaasiumi „Tertia“ kirjanduslises ringis pidasin a. 1885 kõne „Kalevipojast“ ja jõudsin umbes otsusele, et ega ükski teine vaimusünnitus ilmas ennast sellega võrrelda ei või, kõige vähem veel Saksa „Nibelungenlied“. Tõusis äge vaidlus. Pärastine Tartu õpetaja V. Witrock oli üks kõvematest kallal- tungijatest. „Haavu saadi, haavu löödi.“ Ja mina võtsin omad haavad täisteenituna vastu, kuna ma ei „Kalevipoega“ põhjalikult olnud lugenud, veel vähem „Nibelungisid“ ja kõnes Kurriku „Kolm suurt lugu“ mõtetega katsusin hiilgada ilma, et neid ise oleks mõistnud ja muidugi ka ilma et kuulajaid allika nimetamisega liiga oleksin tahtnud tülitada. Oma kaitseks lisan aga otsekohe juurde, et ma pärastpoole oma folkloristiliste hallikate kohta mitte ei ole vaikinud.

Astun tagasi lapsepõlve suvesse. Maja ees — kodumurdes kõlas see: elu ees — kasvas pärnasid ja lillesid. See oli suviseks saaliks, kus võõraid vastu võeti ja ka omadega juttu puhuti. Iseäranis õhtu- pooltel ja pühapäevastel pärastlõunatel nägin sääli isa ja venda elavas vaidluses, ja kui muu seltskond kippus eksitama, siis jätkati kõne- lemist rahulikult, kitsas „kooli kambri.“ Pean tunnistama, ma ei ole paljudega kokku juhtunud, kes nii suurt sisemist rõõmu oleksid tundnud teaduslike mõtete harutamises ja nende satendaval sil- mal edasiandmisest, kui vend Rudolf. Isa kuulas kartusega, kuid ei jäänud oma õpetatud pojaga elu ja teaduse mõistatusi harutades pea kunagi ainult vastuvõtjaks pooleks.

Iseäranis huvitavaks ja põnevaks muutus seisukord, kui ema ja vend, aina vaidlusvalmis Karja kõster Karl Allas sekka läi ja oma endiselt koolipoisilt, Rudolfist vennalt, juhi osa tagasi katsus võita.

Muidugi oli kõneaineks sagedasti ka Eesti tarkav elu. Kirja- meeste Selts, Aleksandri kool kõlavad sellest lapsepõlve muusikast, nii palju kui ta ained Eesti elust olid võetud, veel praegu juhtimadena välja. Ja ma ei olnud vähe uhke, kui ühes tohtisin aidata, kui näit. Kirja- meeste Seltsi esimeste aastaraamatute saadetusest, mida isa ümbrus- konnale pakkus — kõhnade tagajärgedega — tõesti mõned müüdnud said. Ning Aleksandri kooli nimel arvasin enesel õiguse olevat küla- listelt enam kui ükskord järele pärida, kas nad ka juba midagi selle häaks on maksnud. „Jäta külalised rahule“, manitses ema, aga õp. Hurt kinkis mulle kaks kümnelist hõberaha saatarahaks ja lubas

päale selle ka Aleksandri koolile midagi anda. Sellest ajast saadik on mul õp. Hurti vastu ikka soe tunne olnud.

Nende kaugemalt külaliste hulgas, kes meie majast läbi käisid, — olgu mööda minnes Koidula meele tuletatud, nägin a. 1877 ka esimese elusa soomlase. See oli väikest-võitu, elavate liigutustega häätujuline üliõpilane O. A. F. Lönnbohm (pärastine Mustonen). Ta oli kaugelt, kaugelt Soomemaalt meie saarele tulnud, — veel a. 1892 kirjutas „Uusi Suometar“ päälkirja all „Kaukaisia matkailijoita“ kolmest Soomes rändavast Tartu üliõpilasest. Nõuks oli tal siin eestlasi tundma õppida, eriti rahvalaulusid korjata. Ei aimanud ma siis, et mul teisekümne aasta järele nende laulude väljaandmisel ka oma väike osa pidi olema. Mäletan läbi udu, et külalise ja venna Rudolfi kõnelemistes sagedasti sõnad Eesti, Soome vilksatasid ja kuulsin mitme aasta järele, neil olnud vaielusi oma rahvaste arenemise võimalustest ja nende vastastikusest tutvustamisest.

Soome nimi astus tõsiselt mu elusse Tallinna laulupeoga a. 1880. See laulupidu — mõtlen ta päälle jagatud tundmustel. Juba kuude kaupa varem oli tast juttu. Vend Rudolf sõidab sinna — oli pidukõnelejaks kutsutud. Ja isa muidugi ka: ta oli, kui ma ei eksi, juba a. 1843 laulukoori juhtinud, ning tahtis teiste laulu ja poja kõnet kuulda. Minus kihas Aleksandri kooli vaimustatud rahakorjaja ja meresõitja saarlase ning meheõigusi nõudja poisikese veri ja ihkasin teiste meestega ühes Ülemaale, Tallinna, kus Oleviste kiriku-torn ja tuhanded inimesi; palusin, nõudsin, pakkusin reisikuludeks kõige oma kolmerubalise kassa, mis algupäraselt riivelpüssi ehk pikasääreliste vesisaabaste ostmiseks oli määratud, — asjata kõik: vast oleks isa veelgi paendunud, kuid ema oli kindel: „Laps jääb koju, läheb viimati selle inimestemõllu sees kaduma“, otsustas minu kahjuks; ja ainult suur õunapuu maja otsas teab, mitu pisarat poisikese silmast langes, kes ta ladvas oma esimese suurema kurbtuse läbi elas.

Kuid nutukord tuli ema kätte, kui pidu oli lõppenud ja isa ning vend koju jõudsid. Sääli elati veel kord kõik laulapeo sündmused läbi neid vaimustatud sõnal teistele jutustades, rongikäigud ja võidulaulud ja pidusöögid ja kõned, isäranis kõned.

Mäletati tähtsamaid nimesid, kelle kandjatega tutvust tehtud, ja siis koondus jutt ikka enam ja enam soomlaste ümber, kes pidust osa olid võtnud. Kuidas nende maal rahvas vaba on ja koolid omakeelsed ja ülikooliski kunleb Soome keelt. Sääli olevat nii palju näha-kuulda, millest meie ei julgevad unistadagi. Eestlased peaksid tõesti seda maad tundma õppima, sääli saaks nii mõnda, mis meilegi kõlbaks. Kuidas oleks, kui saadetaks siit keegi poisikene Soomemaale kooli, see õpiks sääli kõigsugu ilusaid asju ja tuleks siis tagasi kodumaale ning õpetaks siin kõike seda.

Enam kuulis ka päält ja kiitis seda kõike väga kauniks, kuid kui poisikese saatmisest juttu oli, siis riivas pilk mind ning kuuldus kahtlus, et kes õige oma lapse nii kaugele ära peaks andma ja veel soomlaste kätte.

Isa vaatas venna poole ja vend isa poole ning kumbki nagu ei tahtnud endiselt pidu jutu otsast kinni saada. Alles pärast seda tunnistati emale, et poisikese Soome saatmisel ikkagi tõi taga on.

Soome professor Aspelin lubanud poisikese kasulapseks võtta, omal kulul kasvatada ja ülikoolistki läbi viia. Ning lõpuks selgus, et see just minu ema kõige noorem poeg olla, kel õnneks antud, palgaks pandud isamaa ja rahva kasuks jne. Soome sugurahva kasvatatavaks saada, ja vend Rudolf olnud nõus, tahtnud ainult kodus veel kõneleda. Minul käis kui elektri juga läbi: et pääsed Tallinna, ronid Oleviste torni ja sõidad veel üle mere ja tahtsin juba suu lahti teha oma nõusoleku avaldamiseks, sääal võttis ema sõnalausumata mul käest kinni ja viis mind ära sellest seltskonnast, kus nii hirmsaid asju kõneldi ja nuttis niisuguse isa ja venna üle, kes tema noorema poja ära võisid müüa Egiptuse maale. Ja siis ema läks tagasi ja ütles, et laps jääb koju.

Nii ma sedakord ei sõitnudki Soomemaale. Kuid südamesse jäi mingisugune mälestus uumama, et ma nagu sinna olin lubatud, ja püsis igatsev tunne, et sääal mõnda võib näha ja õppida, mis meil võimata.

Kui siis a. 1889 Tallinna jõudsin — olime sõbra M. Ostroviga rahvalaulusid korjamas — ei jaksanud kiusatusele enam vastu panna. Endine 3-rublaline reisikassa oli vaheajal 15-ne pääle kasvanud, nii et seegi takistus ei teinud pikka teed ette võtmast. Nelipühi jooksul nägin Helsingist ja Soomest nii palju, et oma saksakeelsesse päeva-raamatusse Eesti keeles sisse kirjutasin: „Ootame ja loodame, et ükskord sild Soome suguvendade ja meie vahel tugevam saab olema, kui praegu. Kasvagu Eesti-Soome ühendus, sest meie võime soomlaste käest palju juure õppida.“

Lahkusin tundega, et siia on vaja tagasi tulla õppima. Tulin, ja sedakorda ei keelnud ema enam, kui prof. R. Aspelini peresse elama asusin, sest poisike oli vaheajal nooreks meheks sirgunud ja kasulapse juttusid ei olnud keegi enam julgenud korrata. Kuid perekonnasidemeid Soomes sõlmida, see jäi ometegi mu saatuseks.

Silma ette tõuseb aeg, kus tahtisin Soome õpetoolidelt uut evangeeliumi kuulda, et on olemas teadus, mis ka eestlastega tegemist teeb; tõusevad need mitmed teekonnad sisemaal, kui iseäranis harjumata paistes, et ka maamehega ümber käidi, kui iga muu ausa inimesega; näen neid sadasid, keda mul võimalik oli Eesti sumbuvatest oludest mõneks suvekuuks siia värskemasse õhku juhtida, mille eest ise sandarmi kantselei „kahtlaste nimekirja“ sattusin, kuid vaheajal on Soome piiril püssid hakanud paukuma, mälestused vajuvad sündmuste piiri taha ja elu, mis hädasti tööd, tegutsemist nõuab, läheb kiirel sammul edasi.

Helsingis, 25. XII. 21.

Oskar Kallas.

Soome-Eesti Üliõpilasklubi Tartus.

29. X. 1920—1. I. 1922.

Kõigist neist lähenemisist, sõprusist, liitudest lähemate või kaugemate rahvastega ja kultuuridega, millest meil kõneldakse ja kirjutetakse, peame tähtsamaks eesti-soome lähenemist. Sest kõik teised suhted, isegi

kõige paremal, korral jäävad ainult väliseks, diplomaatiliseks sõpruseks, millest küll kõneldakse ajalehis, ametlikel ja mitte-ametlikel pidustustel, annavad meile ainult ainelist või poliitilist kasu, või piirduvad mõne üksiku kutluurilise mõju vastuvõtmisega. Soome-eesti suhe, kui kahe lähedalt sugulase, maadede aduslikult, arvuliselt jne. üksteisest mitte väga kaugel oleva rahva vahekorral on oluliselt teine, selle võimalused ei ole ainult välised, riiklikud, vaid veel tähtsamad sisemised, kultuurilised. Kui meile on enam vähem tarvilik olla ühenduses ja õppida teistest kultuuridest, siis on otse möödapääsmatu meie kõige lähem ühendus ja koostöötamine Soomega ja eriti just sel alal, mis meie rahvuslikule olemasolule annab mõtte, meie n. n. rahvuslikkude teaduste alal. See tohiks igaühele olla selge ja loomulik, kes vähegi üksikasjalisemalt mõtleb meie kultuurilist tulevikku. Seda mõtet üldiseks teha, nagu see peab saama ja selle teostamisele kaasa aidata meie üliõpilasringkonnas, tahab Soome-Eesti Üliõpilasklubi. —

S.-E. Üliõpilasklubi on selle soome ja eesti üliõpilaste vahelise „Lepingu“ või liidu järeltulijaks, mis asutati Helsingis 1905. a., mis vene ajal oma osakonda Tartu ei saanud asutada ja mis Helsingiski mõne aasta pärast vene võimude sunnil pidi lõpetama tegevuse. 1920. aasta suvel tekkis selle uuesti elustamise mõtte teostati sama aasta sügisel ja meie ülikooli nõukogu kinnitas klubi põhikirja 22. oktoobril. — Liikmeiks on klubil 56 üliõpilast suurelt osalt ajaloo-filos., aga ka õigus-, arsti-, põllumajanduse- ja mat-loodusteaduskonnast, ja 12 ülikooli õpejõudu. Klubi on pidand 20 koosolekut, millest esimesel tegevuspoolaastal võttis osa keskmiselt 20, teisel 25 ja kolmandal 35 liiget. Koosoleku kavast oli tavaliselt kõne ehk 1 või 2 ettekannet ja selle järgi mõttevahetused. Kõnede ja ettekannete aineks oli: -klubi ülesanded, eesti-soome lähenemisküsimus ja -võimalused, soome üliõpilasel ja -ühingud, soome loodus, mälestused eesti-soome läbikäimise algult soome kirjandus, soome ajalugu, muljed suvitusest Soomes jne. Mitmel korral demonstreeriti see juure udupilte. Koosoleku lõpul pakuti harilikult teed ja viideti aega lõbustuste ja lauludega. Ettekannete ja läbirääkimiste keeleks oli osalt soome keel, ka eesti üliõpilaste poolt. Koosolekuist eriti mainida tuleks soome üliõpilaste ja Tartu-käigu puhul korraldet suuremat koosolekut (osavõtjaid umb. 150) ja Juhani Aho mälestusõhtut (osavõtjaid umb. 120).

On pandud alus klubi raamatukogule (kus pääle muu on A. Kive ja J. Aho kõik teoksed) ja ajutiselt oli läind aastal avat klubi lugemistuba soome ajalehtedega. — Läind suvel muretseti klubi poolt suvikohti eesti üliõpilasile ja keskkooliõpilasile Soome ja soome üliõpilasile Eesti. Muretset paikadest tarviteti ära pääle 30-mne Soomes (neist mõnisteistkümmend üliõpilaste ja pääle 20-ne keskkooliõpilaste poolt) ja mõnisteistkümmend Eestis. — Suvikohtade muretsemine jätkub ka eeloleval suvel. — Soome-Eesti klubi kui hõimlusmõtte kandja ja õhutaja astus ühendusse ka ungari üliõpilastega ja Ungarisse asuteti selle pääle Eesti-Soome-Ungari Üliõpilasühing, mille abil vahest edespidi on võimalik korraldada ka Ungariga vastamisi suvitus- ja läbikäimisvõimalusi. On seat kokku klubile bibliograafiline ülevaade senni eesti keeles

ilmund soome ilukirjanduse kohta. Lõppeks ilmub klubi toimetusel klubi mõtte selgitamiseks ja kaasaaitamiseks käesolev Üliõpilastehe number.

Kõige lähemast eelolevast tegevusest ja kavatsusist oleks mainida pääle läbikäimise korraldamise meie vennasrahvastega ja pääle tavalise koosolekute ja ettekannete, mis pakuvad lühidat ülevaadet soome ja ka ungari kultuurilise elu üksikute külgede ja päevakorral olevate küsimuste üle, veel teoksil olevat täielikumat ülevaadet, albumi Soome, selle rahva ja kultuuri üle, mis oleks kokku seat eri asjatundjate poolt, võrreldes vastavate aladega meil.

Soome-eesti lähenemismõte on juba üle sest astmest, millest läbi läheb iga tärkav idee, kus see on ainult üksikute püüe ja unistus. Sel on juba tegelik jõud ja see on annud juba tegelikke tagajärgi ja see saab kindlasti varsi laiemategi ringkondade poolt tarvilise tunnustuse ja toetuse nii hästi siin- kui säälpool lahte.

H. Mora.

Helsingi Eesti-Soome Üliõpilasklubi.

Helsingi Eesti-Soome Üliõpilasklubi võib lugeda oma tegevuse alguseks 4-dat märtsi k. p. 1921. a. Sel korral oli Ametnikkude ühingu ruumidesse kogunud mõnisteistkümmend asjast vaimustet akadeemia kodanikku klubi programmi harutama ja temale põhja panema. Enne ilmasõda siin toimind vastavakujulise üliõpilasühingu põhikirja järele oli juba selleks koosolekuks valmistet klubi põhikirja projekt, mis siis järgmisel koosolekul lõpulikul kujul hääks kiideti. Selle põhikirja kinnitas ülikooli rektor 14. märtsil, ja nii oli tõestet mõte, mis kauemat aega oli olnud elavaks harutusaineks niihästi üksikuis üliõpilasringkonnis kui ka „Ylioppilaslehti“ veergudel.

Klubi koosolekuid peetakse ainult kord kuus. Sel teel saadakse neile rikkalikumaid ja tuumakamaid päevakordi ning ka rohkem liikmeid kokku — ei ole ju nüüdsel ajal üliõpilased sugugi nii kergesti valmis vabu õhtuid koosolekuile ohverdama. Koosolekute kohaks oli läind kevadel Vana üliõpilasmaja teaduskonna saal, sügisel on koos käidud Lõuna-Soome osakonna ruumes. Osavõtjaid on 30—40, mõnikord rohkemgi, nende hulgas ka vanemaid kodanikke. Klubi nimekirjas on üle 70 liikme. Oma aastakoosolekut peab klubi Eestis pärisorjuse kaotamise aastapäeval aprillikuus.

Koosolekute päevakorras on tavaliselt paar kõnet või ettekannet, mis Eestit ja eestlasi puudutavad: kord teaduslikumaid esitusi, kord matkamälestusi, kord referaate mõnest Eesti teoksest. Lisaks on harilikult muusikat. Viimane enne jõulune koosolek oli pühendet muile sugulasrahvaile: harutati Karjala küsimust, ja klubi Ungari võõras, major Péchy, kõneles praegusest seisukorrast oma kodumaal.

Üldiselt püüame sinna, et igal koosolekul oleks ikka üks eestikeelne päevakorra nummer ja et esiteta muusikagi võimalikult Eesti oma oleks. Seda püüt raskendab küll muu seas klubi eestlastest liigete vähearvulisus. Meie endise abiesimehe Richard Janno lahku mine õmale maale tähendas klubi laulu ajal õige suurt kaotust —

Eesti laulude esitamine on nüüd jäänd pea täiesti konsul Vesterise ainuõiguseks või ehk kohustusekski.

Päevakorra vahel aetakse juttu, juuakse teed, loetakse Eesti ajalehti, laenatakse eestikeelseid raamatuid. Eesti keele tarvitamist koosolekute kõnekeelena püüab klubi — häbelikkuse pärast — esialgu ainult põhimõtteliselt; liikmete keskel Eesti keele oskamise edendamise mõte sisaldub klubi põhikirjaski. Selle soovi tegeliku teostamise viisidest on klubis kõneldud; vahest edespäi, kui Eesti keele lektor ülikoolis tegelikke keelekursusi korraldama hakkab, paraneb asi iseenesestki.

Veel olgu klubi tegevusest seda nimetat, et tema oma edustajate kaudu võttis osa Eesti kooli- ja ülikoolinoorsoo minevasuviste Soomes käikude tegelikust korraldamisest, ja et klubi novembrikuus toimetas „Ylioppilaslehti“ laiendat ja piltidega kaunistet erinumbri, mille sisu Eesti olusid ja üliõpilaselu käsitas.

Klubi on praegu oma nime muutmas. Ühesarnaselt Tartus ja Budapestis hiljuti asutat sôsar-ühingutega tahab tema oma tegevuspiirkonda võtta kõigi kolme Soome-Ugri sugurahva ülikooli-noorsoo vastastikuse lähendamise ja esineda ka ametlikult Eesti-Ungari-Soome üliõpilasklubina.

* * *

Viimasel ajal on avalikus elus siin-säääl hääli kuuldavale tõusnud, mis süüdistavad Soome üliõpilasi huvide ja ideaalide puuduses. Ja peab mõõnna, et üliõpilastel, endisega võrreldes, nüüdsel ajal vähem aega jätkub õpitööst väljaspool olevaiks harrastusiks. Raske aeg sunnib üliõpilast, nii palju kui võimalik, ennaest segamiste eest hoidma ja õppimist esikohale panema. Ja sellest tulebki, et iga uue ühingu asutamist tervitetakse miski kohkund huvitusega.

Küsitakse ka asutatav selts ka omal kohal ja hädatarvilik; kas meil soomlastel ja eriti Helsingi üliõpilastel endistestki ühingutest ei jätku. Vastuse annab uue ühingu eluvõimulisus. Kui ühing jaksab hinges püsida ja elavalt tegutseda, on see muidugi märgiks, et tema asutamine on kokkukõlas aja tingimustega ja nõuetega, et tema poolt toetatav aade vastukaja äratab.

Eesti-Soome Üliõpilasklubi senine tegevus näib tunnistust andvat niisugusest soodsast asjaseisukorrast. Tõsi küll, et ühingu liikmete Helsingi üliõpilaste kogusummaga võrreldes on vähene, kuid vabades üliõpilasühinguis on aina nii, ja peabki püüdma liikmete aktiivse tegevuse, mitte aga suure arvu poole. Arusaadavalt on ka Soome üliõpilaste harrastus klubi asja vastu nõrgem, kui näit. vastavalt Eesti üliõpilasringkonnis, samuti kui kogu sääälse publikumi Soome-harrastuski — võisin selles veenduda, suvel Eestis liikudes — kuid et arusaamist ja mõnedes ringkonnis elavatki huvi Eesti-Soome Klubi poolt aetava asja vastu olemas on, seda on klubi tegevus näidand.

Kirjutand **Elsa Eklund.**

Helsingi E.-S. Ükl. praegune sekretär, kes mulluses suvikohtade muretsemises eesti õppivale noorsoole Soome oll päätegelaseks.

Soome „Ylioppilaslehti“ Eesti-Soome Üliõpilasklubi number,

mis ilmus Helsingis 12. XI. 1921. a., vastas käesolevat Soome-numbrit. Kuna selle mitmekülgne sisu siiski meie laiemaile üliõpilasingidele pole kättesaadav, olgu siin mõnes reas selle tähtsamad kirjutused refereerit. —

Sissejuhatavas seletab A. P:lä (Penttilä) Eesti üliõpilasklubi kui ka kõnesoleva numbri otstarvet. Kuna täisi võimatu olevat mõelda mõlema iseseisva vennasrahva tulevikku üksteisest lahus, kus mõlemad üksteisele võõrana ja külmana oma teed ja õne otsivad, tahtvat kõnesolev number olla väljakutseks neile üliõpilasile, kes kahtluses või loiduses on jäänd eemale Eesti klubist ja selle püüdeist Soome ja Eesti vahele lähemaid suhteid luua. — Prof. Tallgrenilt on lühikene huvitav kirjutus „Paralleele ja mõtteid“, milles ta soomlasena, kel olnud võimalik lähemalt tutvuneda Eestiga, võrdleb soomlasi ja eestlasi, õieti haritlasi mõlemal pool ja m. s. leiab, et „ilmavaade Soomes on kõvem, raudsem kui Eestis, kus inimesed on vähem iseendasse keskenend ja kus üksikud ja rahvas on kergemad, rõõmsamad, järeleandlikumad kui Soomes, on, et tarvitada mõnd termini, üldinimlikumad, kuna Soomes ollakse rahvuslikumad“.

Muud kirjutused tutvustavad soomlasi lühidalt Eestiga. Prof. Kettunen kirjutab Tartu ülikoolist ja eriti rahvuslike teaduste õpetamisest meie ülikoolis, leides kokkuvõttes, et eeltingimised, mis noor ülikool on suutnud lühikese ajaga luua meie rahvuslike teaduste arenemisele, on tähelepanemiseväärilised, kuna need pealegi võivad vabalt täieneda, sest et siin ei ole mingisugust takistavat mõju ja võimu võõra keeliste poolt, mida tuntakse Helsingi ülikoolis. — Konsul E. Vesterinen toob ülevaate meie majanduselust, näidates, et sel on olemas eeldused iseseisvuseks ja see juba osalt ongi suutnud saada iseseisvaks, kuna eesti raha kurs on püsind teat määral stabiilina ja Eesti on suutnud tasuda osalt sõjalaenusid samal ajal, kui mitmed muud vanadki riigid on sunnit tegema ikka uusi laene. — Josep Teinman kirjutab eesti üliõpilaselust ja selle kujunemisest alates Kr. J. Petersoniga ja lõpetades meie praeguse „Edustuse“, selle tegevuse, ülesannete ja muredega, üldmütsi küsimuseni. — E. Ü. Seltsist ja selle minevikust kirjutab F. Leinbock. — Eestit käsitlevaist kirjutustest on kõige õnnestanum A. Anni ülevaade uuemast eesti kirjandusest, milles käsitletakse meie viimaste aastate kirjanduslikku toodangut, ühtlasi võrreldes seda soome kirjandusega — leides mõlemas lahkuminekuid, mis siiski, kirjutaja arvates, paljuga täiendavad üksteist ja näitavad, et nii hästi siin, kui sealpool lahte on põhjust üksteist õppida tundma, mis oleks ühtlasi esimeseks sammuks selle mõtte poole, et Euroopas enam ei kõneldaks eesti ja soome kirjandusest üksteisest täiesti lahusolevaina, vaid ühe ja samasihilisest soomesoo kirjandusest, samuti nagu nüüd juba kõneldakse soomesoo Kalevalast. — Peale selle on numbris lühikene aruanne Tartu Soome-Eesti Üliõpilasklubi tegevusest. —

Joone all on R. Jannolt, kui endiselt Helsingi üliõpilaselt lühikene „Isiklik kiri soomlastele“, milles kirjutaja arvab viimasel ajal tekkinud intensiivse vastastikuse läbikäimise põhjal Eesti ja Soome vahel võimaliku olevat tõendada, et on leitud reaalne põhi soome-eesti lähenemisele, milles varemalt mitmel pool kaheldi. Kõige pealt peaks püütama soome-eesti ühendus hoida reaalsel alusel, püütama olla vastastikku isiklikus kokkupuutumises ega ainult löödama suuri aatekellu. — Siinsamas toob prof. H. Ojansuu — Helsingi Eesti-Soome Üliõpilasklubi esimees — ligi 40 näidet eesti keelt õppivate soome üliõpilaste tõlkeist, kus väliselt soome keelega sarnane vennaskeele oma vastupidise tähendusega tõlkija kimbatusse viib ja vahel päris paha nalja teeb, näit. eesti „vana arm ei roosteta“ tõlgib soomlane: „vana meelepaha ei roosteta“ (arm tuletab meele soome „harmi“, vrd meelehärm); „kui suurel mõõdul“ tõlgitakse: „kui suure vaevaga“; eesti „õues“ tõlgitakse „värava peal“ (sest tuletab meele soome „ovella“) jne. — Ilustuseks on mitmed pildid Eestist, m. s. ülikool, Narva kosk jne.

Nii numברי sisu. Hoolimata selle lühisusest ja ajalehe laadist ja ruumist tingit katkendlikkusest, mõjub kogu nummer ometi ümargusena. Ajalehe veerud on loomulikult liiga kitsad selleks, et meie eluga soome kaasvõitlejaid vähegi täielikumalt tutvustada — see ei ole aga kõnesoleva numברי ülesannegi, vaid selle otstarve on tähelepanu ja huvi äratamine ja ses mõttes on see õnnestund. Peaks püütama edaspidigi nii hästi meil kui Soomes niisuguseid üksteisele pühendatud numbreid välja anda vähemalt kord aastas, kui mitte kord semestris.

H. M.

Eesti-Soome-Ungari Üliõpilasühing

on asutatud Budapestis 19. XII. 21. Tartu Soome-Eesti Üliõpilasklubi ettepanekul, nagu Budapestist klubile teatatakse. Asutamiskoosolekust on muude tähtsamate isikute hulgas võtnud osa tuntud keeleteadlane Dr. Szinnyei. Ühing on ühenduses ka Turaani seltsiga. Eesmärgiks on meie vennasrahvaste keele ja suguluse tutvustamine ja sõbralikkude suhete loomine Ungari- Eesti- Soome ülikoolide vahel. Teatades sellest, saadab Ungari üliõpilaste liidu esimees Eesti üliõpilasile sõbralikke tervitusi ja palub astuda Ungari ühinguga kirjanduse vahetusse.

Üliõpilasmärgi kavandite valmistamise võistlus.

Tartu üliõpilaskonna edustuse otsuse põhjal on Tartu üliõpilaskonna üliõpilasmüts Soome üliõpilasmütsi kujuline, valge lagipõhja, tumesinise ääre ja musta nokaga. Mütsi ette, tumesinise ääre külge, on kavatsatud kuld-üliõpilas märk, mis oleks sünnis ka rinnas kandmiseks.

Üliõpilasmärgi kavandite valmistamiseks otsustas edustus välja kuulutada võistluse.

Auhindu on kaks: esimene — 5000 marka, teine — 3000 marka. Kavandid valmistatakse tushiga valgele paberile ja saadetakse kinnistes ümbrikkudes, märksõna all, Tartu üliõpilaskonna edustuse üliõpilaskonna välismärgi väljatöötamise komisjonile (Tartu, Hetseli tän. 1), lisades juure teise ümbriku, kus autori nimi ja aadress sees.

Auhindu määrab 4-liikmeline jury, kuhu kuuluvad kunstnikud N. Triik ja A. Wabbe ning üliõpilased A. Oinas ja J. Maide.

Kavandite esitamise viimaseks tähtpäevaks on 10. märts 1922.

Tartu üliõpilaskonna välismärgi väljatöötamise komisjon.

Väljaandja Üliõpilaskonna Edustus. — Vastutav toimetaja: **Karl Peterson.**

Toimkonna juhataja: **Jüri Sammul.**

Sekretäär: **Alfred Koort.**

Tegev toimetaja: **J. Albreht.**

**Peterburi
saapatööstus**

Tartus, Rüütli tän. nr. 5

soovitab omas töötoas valmistatud

naister., meester. ja laste saapaid

kõrges headuses. Töö eest täieline vastutus. Tellimised täidetakse korralikult, kõige paremast materjalist ja kõige uuema aja nõuete järele.

Austusega **J. Wengerfeld.**

Jootraha
ei võeta!

Eeskujulik juuksetööstuse äri

Jootraha
ei võeta!

Raatusel platsil, Rüütli tänava nurgal

Herrade, daamide ja teatri jaoskond. Manicure.

Suur valik teatri parukaid edasi üürimiseks, müüa näo värve, kreppi, lakki, puudert j. n. e.

Tõsi kiire ja korralik.

Austusega **J. Luksep.**

Ootamist
ei ole!

Ootamist
ei ole!

Rohukauplused ja laboratooriumid
Lill & Nakkaja

Droogid,
Keemikaaliad,
Kosmetika,
Arstlised seebid,
Värvid,
Fotograafia
tärbeasjad.

Kõik preparaadid F. Hoffmann La Roche & Cie
vabrikust, Baaselist, firma esitajana
Peterburi tän. nr. 6, Rütli tän. nr. 10,
Tartus.

Soovitame rikkalikus valikus,

mõõdukate hindadega :

pesu, kaelasidemeid, trakse, võimlemise trikoo-
sid, sokke, sukke, kindaid j. m. moodu- ja
pudukaupa.

Jalutuskeppe ja vihmavarje.

Meester. Kalosse.

Ladus alaliselt kõige uuemad hooaja kaubad.

Vennad LEPP

Kaubahoov nr. 2, tel. 4-81.

Restoraan Segerlin

Küütri tän. 5. Rüütli tän. nurgal.

Kõige parem ja mõnusam koht Tartus.

Igapäev muusika kella 7-12 õhtul
ja pühapäeval ka kella 1-3 lõunal.

Esimese klassi köök — Hinnad väga mõõdukad.

Uuesti parandatud kabinetid.

Riigi Statistika Keskbüroo väljaandel hakkab ilmuma 1922. aastal kuukiri

„Eesti Statistika“.

Kuukiri saab sisaldama andmeid Eesti majanduselu nähtuste — kaubanduse, tööstuse, rahanduse ja põllumajanduse kohta, niisama ka rahva tervishoiu, rahvahariduse ja rahva moraali statistilisi andmeid.

Igas numbris saab avaldud terve rida üksikuid tõid, mis kuukirja **põhiosa** moodustaks. Iga töö saab sisaldama peale sellekohase teksti ka tabelid. Kuna Keskbüroo mitmesugustel põhjustel lähemas tulevikus kogutavate andmete täielikule publitseerimisele asuda ei plaanitse, ja need väljaanded oma laadi poolest laiemile hulkadele ikkagi võõraks jääksid, jääb kuukirjas ilmutatav materjaal esiotse ainukeks sellesarnaseks. Sellepärast saavad tabelid, olgugi populäärsel vormil, põhjalikke materjaali kokkuvõtteid sisaldama. Huvitavamad andmed saavad illustreeritud diagrammide ja kartogrammidega.

Kuukirja **teine** osa on pühendatud jooksvatele andmetele. Selles osas leiavad aset igakuulised teated:

- 1) sisseveo, väljaveo ja transiitkaubanduse üle;
- 2) turuhindade liikumise kohta kõigis Eesti linnades ja maakondades ja elukalliduse küsimused;
- 3) tööjõu liikumine ja tööbörsede tegevus;
- 4) pankade tegevus ja raha-börse teated;
- 5) rahvaarvu liikumine.

Kuukirja **kroonikas** leiavad kokkuvõtte maailma majanduslise elu tähtsamad sündmused, mitmesugused statistilised andmed ja statistiline bibliograafia.

Rahvusvaheliste andmete osas saavad toodud uuemad andmed maailma riikide kohta, andmed, mis meil senini täiesti puuduvad, kuna maailma arvestik väga muutunud on.

Kuukirja sihiks on põhjalikult üksikuid nähtusi valgustada, statistilist materjaali siiski küllalt populäärselt käsitades, et laiemile ringkondadele meie kodumaa sotsiaalse ja majanduslise elu tundmaõppimist kättesaadavaks teha.

Esimiste numbrite tööd saavad pühendud majanduslise ja põllumajanduslise elu üksikutele aladele Eesti iseseisvuse ajast kuni 1922 aastani. Nendes ettetoodud andmed on enamasti esimised vastava materjaali üldkokkuvõtted.

Kuukirja tabelid saavad kahekordse pealkirjaga trükitud: Eesti ja Prantsuse keeles, et kuukirja ka väljamaal informatsioon-materjaalina kasutada võidaks.

Kuukiri ilmub raamatu formaadis, kirjutuspaberil, 70—100 leheküljelises kaustas. Esimene number ilmub veebruari kuu lõpul peale 100 l. sisuga.

Hind üksikul numbril 100 marka. Aasta lõpuni 11 nummert — 1000 mrk. ühes saatekuludega.

Tellimisi võetakse vastu Riigi Statistika Keskbüroos — Kooli tänav 13 (Toompeal) kella 9—3. Kirjalikult: Tallinn — Riigi Statistika Keskbüroo.

Riigi Statistika Keskbüroo.

Eesti üliõpilaskonna häälekandja

„Üliõpilasleht“

jatkab uuel aastal oma teist aastakäiku.

„ÜLIÕPILASLEHT“

tahab oma veergudel peale puht-üliõpilaskonda puutuvate küsimuste veel teaduslikke ja rahvuspoliitilisi küsimusi käsitada.

Liginemine naaberriikide ja Lääne-Euroopa kultuurriikide üliõpilaskondade ja akadeemiliste ringkondadega Eesti kultuuri üldhuvides on lähemaks ülesandeks „Üliõpilaslehel“.

„ÜLIÕPILASLEHT“

ilmub iga kuu 2 korda. Tellimiste vastuvõtmine uue-aasta peale on avatud.

Tellimishind

aasta lõpuni (postiga) 480 mk., väljamaale aasta lõpuni 720 mk. — Üksiku nr. hind 20 mk.

„ÜLIÕPILASLEHE“

toimkond tahab [uuel-aastal lehe sisulise külje peale rohkem rõhku panna.

Iga üliõpilase kohus on oma häälekandjat rohke kaastöö kui ka tellimisega toetada. Igale haritlasele on „Üliõpilasleht“ elavaks sidemeks alma materiga.

Vilistlased ja üliõpilased!

„Üliõpilasleht“ loodab Teie rohke kaasabi ja toetuse peale. — Tasu kaastöö eest loodab „Üliõpilasleht“ uuel aastal märksa kõrgendada.

Tellige „ÜLIÕPILASLEHTE“!

Tuhandete „Üliõpilaslehe“ lugejate üliõpilaste kaudu ulatab „Üliõpilaslehte“ mahutatud KUULUTUSTE mõju igasse valda ja tallu.

Adress: Tartu, Hetseli tän. nr. 1, „Üliõpilasleht“.